

**Läroarutbildningen
Examensarbete
Hösten 2004**

Samverkan mellan skola och hem

– Vilken uppfattning har skola och hem om samverkan?

**Handledare:
Bo Nilsson**

**Författare:
Sven-Erik Jensen
Andreas Persson**

Samverkan mellan skola och hem

– Vilken uppfattning har skola och hem om samverkan?

Abstract

Samverkan innebär att föräldrarna, läraren och eleven utför målinriktade samverkansformer för att främja elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling. Vi undrar därför hur föräldrarnas och skolans uppfattningar är kring samverkan. För att få fram dessa uppfattningar har vi gjort intervjuer med två föräldrar, två lärare, en kurator och en rektor. Slutsatserna från intervjuerna diskuteras och analyseras med hjälp av läroplanen samt relevant litteratur.

Vi har kommit fram till att samverkan fungerar mellan skola och hem. Men lärarna har inte den kunskap som krävs för att utveckla samverkan. Föräldrarna förstår att samverkan är viktigt men de vet inte vad de kan kräva för att samverkan ska fungera bra.

Ämnesord: samverkan, kommunikation, skola, hem, lärare, föräldrar, styrdokument

Innehåll

1 Inledning.....	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och problemformulering	7
1.3 Uppsatsens disposition	8
2 Litteraturgenomgång	10
2.1 Mål och syfte med samverkan.....	10
2.1.1 Historisk tillbakablick på samverkan	10
2.1.2 Samverkan i grundskolans läroplaner	12
2.2 Samverkan.....	15
2.2.1 Kommunikation.....	15
2.2.2 Första mötet med föräldrarna	18
2.2.3 Hur bemöter lärarna föräldrarna.....	18
2.3 Olika samverkansformer	19
2.3.1 Klassmöte	20
2.3.2 Föräldramöte	20
2.3.3 Besök i skolan	21
2.3.4 Utvecklingssamtal	21
2.3.5 Hembesök.....	22
2.3.6 Skriftlig information till hemmet	23
2.3.7 Telefonkontakt	23
2.4 Tidigare forskning	23
2.5 Sammanfattning av litteraturgenomgång och forskningsfråga	24
3 Metod	26
3.1 Intervjuer	26
3.2 Urval.....	27
3.3 Metoddiskussion.....	27
4 Resultat.....	29
4.1 Hur används och uppfattas Lpo 94.....	29
4.2 Uppfattningen om samverkan	30
4.3 Olika samverkansformer	32
4.4 Problem och utveckling av samverkan.....	34
4.5 Kommunikationens betydelse i samverkan.....	37
4.6 Förhållningssätt och problem i kommunikation.....	39
4.7 Sammanfattning av resultat.....	42
5 Diskussion	44
5.1 Möjliga frågeställningar inför vidare forskning kring samverkan	49
6 Sammanfattning	50
Referenser.....	51
Bilagor.....	53
Bilaga 1	53
Bilaga 2	55

”Det räcker inte att peka på Skollag och Läroplan och säga att samarbete är något vi måste göra. Det krävs även både vilja och lust att göra det. Föräldrar och lärare måste hjälpa varandra att bygga upp en avslappnad och trygg atmosfär, som kan ge upphov till spännande möten med ett innehåll, som kan upplevas som både relevant och spännande.” (Nilsson m.fl. 1999, s. 18).

Förord

Detta arbete har gjort att vi har fått en bättre inblick i hur samverkan fungerar mellan skola och hem. Vi tror också att vi utvecklat våra lärarroller och de redskap för samverkan som vi ska använda oss av i framtiden.

Vi vill tacka vår handledare Bo Nilsson för bra samarbete och för det stöd som vi har fått när vi skrev arbetet.

1 Inledning

Nedan belyses ämnesvalets bakgrund, syfte och rapportens uppläggning.

1.1 Bakgrund

Samverkan mellan skola, lärare och föräldrar förändras dagligen och har gjorts ända sedan 1842 då den första folkskolestadgan kom och barn började gå i skolan. Under åren som följde styrdes skolan av skolan och dess lärare med endast en liten eller obefintlig föräldrapåverkan. 1962-års skolreform innebar en förändring. Föräldrarna drogs in i skolans arbete för att kunna välja en framtid för sina barn. Styrdokumentet har förändrats mycket sedan dess och nu påvisar och främjar Lpo 94 (1998) stärkt föräldrainflytande. Föräldrarna ska ses som en resurs samt att ett fungerande samarbete mellan skolan, föräldrarna och eleverna ska finnas för att främja elevernas utveckling och lärande:

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskaper och i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. (Lpo 94, s.15)

Lpo 94 talar för ett samarbete mellan skola, lärare och hem. En bra kontakt mellan hem och skola främjar elevernas utveckling då de känner en större trygghet och presterar bättre när kontakten mellan föräldrar och lärare fungerar. ”En närmare kontakt och gemenskap mellan föräldrar och personal brukar leda till ömsesidigt upplevd trygghet och till förtroende.” (Skolöverstyrelsen 1984, s.15) Det är just detta samarbete som vi har valt att belysa eftersom vi känt att samverkan ute på våra tidigare VFU-platser (praktikplatser) saknat ett tillitsfullt klimat. Vi känner att det finns samverkan men vi vet inte hur eller i vilken omfattning. Eftersom våra kunskaper och erfarenheter inom detta område är begränsade så ska det bli intressant och lärorikt att undersöka detta område.

1.2 Syfte och problemformulering

Syfte med arbetet är att undersöka vilka uppfattningar det finns om hur samverkan fungerar mellan skola och hem. Vi vill även ta reda på vilka samverkansformer som anses vara mest användbara och frekventa. Det finns olika faktorer som spelar in för att samverkan ska ske, syftet blir därför också att ta reda på vilka och belysa dessa samt vilken betydelse de har för samverkan.

Problemformulering

Samverkan fyller stora funktioner för eleverna i skolan, de beslut som skolan i samverkan med föräldrarna tar, berör direkt eller indirekt elevernas skolgång. Det är därför viktigt att ta reda på hur samverkan fungerar mellan dessa två parter samt hur de anser att samverkan kan förbättras och utvecklas. Mötet mellan hem och skola sker genom olika samverkansformer och på olika kommunikationsnivåer. Det är viktigt att se och ta reda på vad föräldrarna kräver för olika kommunikationsprocesser och samverkansformer eftersom de är så olika som individer. De underfrågor som vi har till vår forskningsfråga och vill belysa är följande:

Problemställningar

Dessa frågor användes som en grund för att få en uppfattning om intervjupersonernas syn på samverkan:

- Vad är grundläggande för att samverkan ska fungera?
- Vilka samverkansformer är mest givande?
- Hur viktig är kommunikationen i samverkan mellan hem och skola?
- Vilka delar kan förbättras i samverkan mellan hem och skola?
- Vilken roll har Lpo 94 i samverkan?

1.3 Uppsatsens disposition

De delar som belyses är vilka mål och syften skolan har med samverkan. För att kunna tydliggöra detta så beskrivs samverkan ur ett historiskt perspektiv. Arbetet börjar med hur det såg ut innan det fanns tydliga riktlinjer fram till nutid och Lpo 94. Den historiska tillbakablicken ger en insikt hur samverkan kunde fungera utan styrdokument. Detta kapitel styrker inte endast betydelsen av samverkan under elevernas skolgång utan även de problem som fanns och finns. För att visa hur samverkan skall genomföras och vilket syfte det har i skolgången fokuserar vi på de specifika avsnitt som tar upp detta i Lpo 94.

Följande kapitel beskriver vad samverkan är och vilka förutsättningar som behövs för att det ska fungera samt vad kommunikation har för betydelse och funktion för samverkan. Första mötet med föräldern och kapitlet om hur läraren bemöter föräldrarna visar de förhållningssätt som lärare samt föräldrar bör ha mot varandra.

De olika samverkansformerna belyses i det sista kapitlet eftersom de är redskapet när skola och hem har kontakt med varandra. Här beskrivs hur varje samverkansform kan gå till och i vilket syfte den används, samt om det kan finnas några problem med den.

Metoddelen är en inledning till vår resultatdel. Här beskrivs den vetenskapliga metoden för intervjuerna, urval samt metoddiskussion. Detta är viktigt för att läsaren ska få en uppfattning om hur vi arbetat fram resultatet och vilka som ingår i intervjugruppen. Metoddiskussionen är ett medel för att beskriva eventuella svagheter i den vetenskapliga metoden.

I resultatdelen analyseras det som framkom i intervjuerna. Analysen utav resultatet är tillsammans med litteraturen det som utgör grunden för diskussionen och sammanfattningen.

2 Litteraturgenomgång

Genom olika källor har vi försökt att beskriva föräldrasamverkan och på så sätt har vi velat ge en bakgrund till frågeställningar och självfallet besvara dem. De delar som ansågs vara relevanta i detta sammanhang är hur relationen mellan hem och skola ser ut historiskt. Men även vad Lpo 94 och de äldre läroplanerna säger, vilka kontaktformer det finns mellan hem och skola, vad krävs för att uppnå god samverkan och vad forskningen säger om samverkan. Det finns en historisk tillbakablick i både samverkan mellan skola och hem och av läroplanerna är för att skapa en förståelse hos läsaren hur samverkan sett ut och varför den är så viktig. Det finns även med tidigare forskning för att visa vad liknande studier har gett för resultat. För att ge en så sanningsenlig bild som möjligt har vi strävat efter att utnyttja så många nya olika källor som möjligt. I vissa delar har det varit svårt att finna mycket eller ny litteratur som vi hade hoppats. Därför används Flising, Fredriksson och Lund, (1996) *Föräldrakontakt. En bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrasamarbete: en handbok.* i stor utsträckning. När det gäller olika kontaktformer är boken speciellt utnyttjad, eftersom kontaktformerna skildrades väldigt bra av Flising m.fl. samt att vi inte funnit ytterligare relevant litteratur.

2.1 Mål och syfte med samverkan

2.1.1 Historisk tillbakablick på samverkan

Genom att ge en historisk tillbakablick belyses hur viktigt det är att ha en samverkan mellan hem och skola. Det ger även en liten inblick hur skolan fungerade utan samverkan.

När landskapslagarna stiftades, på 1200- och 1300-talet, hade föräldrarna fullständig bestämmanderätt över sina barn. Men med tiden har föräldrarnas rätt över sina barn inskränkts genom att bland annat införa förbud mot barnaga och andra lagar för att tillgodose barns rättigheter på ett bättre sätt. Detta ledde fram till den föräldrabalk som uppkom på 1950-talet. Det kan sägas att lagar och förordningar med tiden har blivit alltmer hänsynstagande till att barn är egna och självständiga individer som kan och bör ta beslut (Sverne, 1992).

En första tendens på att samhället påverkade och tog mer ansvar för barnen visades i folkskolestadgan som kom 1842. I den sades att föräldrar som inte skickade sina barn till skolan skulle varnas. Efterföljdes inte den allmänna skolplikten kunde det leda till att

föräldrarna fråntogs barnen. I och med stadgan fick skolan en större fostrande och undervisande roll. Tidigare hade kyrkan stått för undervisning, men då främst för de högre samhällsklasserna. Även föräldrarna hade tidigare undervisat sin familj, främst hufvudern var ansvarig för att familjen lärde sig katekesen (Sverne, 1992).

Att skolan upptog allt större tid för barnen uppskattades inte till en början av alla föräldrar som ansåg att det var bättre att barnen arbetade. Många lärare påpekade vid det Allmänna Svenska Lärarmötet 1852 ”att skolarbetet hindrades av föräldrarnas likgiltighet för och okunnighet om skolan” (Flising, Fredriksson & Lund, 1996 s. 53). På samma möte diskuterades även hur samverka kunde ske mellan hem och skola. Någon lärare föreslog att föräldrar kunde medverka vid förhör och arbeta med några delar av minnesinläringen. En annan lärare hade den åsikten att föräldrarna inte skulle undervisa barnen, eftersom läraren fick rätta till detta och fick på sätt göra dubbelt arbete. Det var inte ovanligt att lärarkåren förr såg föräldrar som okunniga och bakåtsträvande (Flising m.fl., 1996).

Under 1900-talet kom fler tendenser till att föräldrarnas makt över barnen minskade och istället övertogs av samhället. 1902 kom den första barnavårdslagen, vilken skulle skydda fosterbarn och vanartade barn och i sedligt hänseende försummade barn.” (Sverne, 1992, s 14). Efterföljande barnavårdslag kom 1924 och innebar att samhället skulle utfärda åtgärder då barns fosterhemsförhållande var dåliga, men även då barn i det egna föräldrahemmet for illa. Det dröjde till 1960-talet innan nästa barnlag trädde i kraft, vilken fastslog att alla skulle verka för att barn skulle ha bra uppväxtförhållanden. Barnavårdslagarna har idag ersatts av **S o L** (Socialtjänstlagen) och **LVU** (Lagen om vård av unga). I dessa lagar läggs stor vikt vid den unge individens egen vilja och det förebyggande arbetet (Sverne, 1992).

I början av 1900-talet hade de flesta föräldrar börjat godta den allmänna skolplikten. Lärarna märkte att föräldrarna lättare tog till sig deras metoder om de informerades och en bra kontaktform var föräldramötet. De föräldrar som skulle informeras och påverkas kom dock sällan till mötena, vilket än idag kan upplevas som ett problem av lärare (Flising m.fl., 1996).

Men trots att föräldrarna började acceptera skolplikten mer och mer med tiden, uppstod starka protester varje gång skolplikten förlängdes. Dessutom var kontakten mellan hem och skola mycket sparsam, även om föräldramöten anordnades. Enligt en undersökning som

genomfördes 1942 hade 72 % av föräldrarna inte haft någon kontakt med skolan (Flising m.fl., 1996).

Under 1940-talet blev det än mer tydligt att skolan alltmer inte bara såg sig som undervisare utan även som fostrare. I och med 1946 års skolkommision fattades beslut som än idag påverkar skolverksamhetens utformning. Exempelvis fastslogs det att en av skolans viktigaste uppgifter är att fostra eleverna till demokratiska människor i samarbete med hemmen. ”Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar” (Sverne, 1992, s 18).

2.1.2 Samverkan i grundskolans läroplaner

Läroplaner är de nationella styrdokument som anger riktlinjer för hur skolans arbete ska utformas. Den första *riktiga* läroplanen för grundskolan kom 1962. Därefter följde Lgr 69 och Lgr 80. Den sistnämnda gällde fram till 1994 då Lpo-94 trädde i kraft, som har en annan utformning än de tidigare upplagorna. Fram till mitten av 1990-talet innehöll läroplanerna nämligen även kursplaner och timplaner samt allmänna anvisningar. Detta ändrades dock genom att Lpo-94 infördes. I denna läroplan finns således bara mål och riktlinjer samt skolans värdegrund (Bra Böckers Lexikon 2000 Band 15, 1997).

Läroplanerna ligger till stor del bakom de stora förändringar som skedde under 1900-talet gällande kontakten mellan skola och hem. I Lgr 62 (1960) kan vi läsa att det största ansvaret beträffande barnens utveckling har föräldrarna, men skolan ska även bidra till denna utveckling. För att skolan och lärarna ska kunna bidra till barnens fortsatta utveckling är det bra om de känner till barnens förutsättningar och individualitet. Därmed blir det viktigt att läraren tidigt etablerar en kontakt med hemmen. I Lgr 62 skrivs det även att ”en samverkan mellan hem och skola i syfte att skapa gynnsamma förutsättningar för de ungas fostran framstår alltmer som nödvändig” (s 25). Det påpekas att ansvaret att skapa kontakt vilar på skolan samt att skolan inte endast ska kontakta föräldrarna vid problem utan även då eleverna gör framsteg. De samverkansformer som omnämns i Lgr 62 är kontaktbok, klassmöten, allmänna föräldramöten och åhörardagar. Dessa former menar styrdokumentet är positiva för att stärka banden mellan skolan och föräldrarna.

Nästa läroplan, Lgr 69 (1969), formulerar sig i stor utsträckning på liknande sätt som den tidigare ovannämnda läroplanen. Här skrivs följaktligen att det är hemmen som bär det främsta ansvaret för barnens fostran och vård, men att det är skolans uppgift att vidareutveckla barnen. Lärarnas arbete underlättas av att det finns en god kontakt med hemmen, genom att känna till varje individ och dess förutsättningar. Föräldrar ska även informeras om skolans organisation, vilket är en förutsättning för att de ska kunna samverka med den.

Till skillnad från föregående upplagor beskriver Lgr 80 (1980) mer utförligt hur arbetet kan gå till. Exempelvis går det att läsa att skolan är skyldig att kontakta föräldrarna minst två gånger varje år. Föräldragruppen ska informeras fortlöpande om vad som händer i skolan och dess värld, till exempel om undervisning och läroplan. Det enskilda samtalet nämns som en betydelsefull kontaktform och det framhålls att lärarna ska ta tillvara på föräldrarnas kännedom om sina barn så att skolan kan få en rättvis bild av barnet. Lgr 80 trycker även på att skolan ska se föräldrar som en resurs.

Den senaste läroplanen, Lpo 94 (1998), skiljer sig från de föregående styrdokument. Lpo 94 är mer koncis och väsentligt mycket tunnare, trots att den täcker både det obligatoriska skolväsendet och det frivilliga. Det har sin grund i att läroplanen från och med 1994 ska beskriva skolans mer allmänna och övergripande mål. Varje skola ska numera utarbeta en lokal arbetsplan för hur skolans arbete ska utformas för att uppnå de nationella målen och riktlinjerna. Beträffande föräldradsdelen i Lpo 94 är även denna del mer kortfattad och beskrivs i några punkter. Där skrivs att det är vårdnadshavarnas och skolans ansvar tillsammans att skapa de bästa förutsättningar för barns lärande och utveckling (Lpo 94). Vidare framhålls det att skolan ska samverka med elevens vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. Lärarens ansvar är att kontinuerligt informera om elevernas skolsituation och kunskapsutveckling, och att hålla sig välinformerad om varje elevs personliga situation för att kunna ta tillvara på varje individs integritet (Lpo 94). Detta ska göras genom att skriftligt och muntligt meddela hemmet om elevens studieresultat och utvecklingsbehov.

Samarbetet med föräldrar framhävs i samband med en av skolans huvuduppgifter: ”Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskaper och i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar.” (Lpo 94, s 7) För att nå

detta mål måste skolans arbete ske i samarbete med hemmen. Skolan skall också vara ett stöd när det gäller att fostra barnen, genom att klargöra skolans regler och normer samt deras utveckling. För att göra detta så säger Lpo 94 att det krävs ett samarbete mellan skola och hem: ”Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen”. (Lpo 94, s 8) Skolan förändras kontinuerligt och det är viktigt att föräldrarna är delaktiga i dessa förändringar. Lpo 94 främjar just denna samverkan då hemmen ska delta i utvecklingen av mål och av skolans verksamhet.

Rektorn har också ett viktigt ansvar enligt Lpo 94 gällande samverkan mellan hem och skola. Han/hon ska vara ett stöd när det uppstår svårigheter eller problem med eleven. Rektorn ska även främja samarbetet med hemmet genom att informera om skolans mål, sätt att arbeta och ge hemmet olika valalternativ gällande elevens skolgång. (Lpo 94)

Samtliga punkter gällande samverkan mellan skola och hem finns i Lpo 94, se bilaga 1

Sammanfattning läroplaner

Läroplanerna har varit grunden till att samverkan mellan skola och hem ökat från obefintlig till befintlig. De har också genomgått en individuell utveckling då de blivit mer fria att tolka. Den fria tolkningen märks starkt i Lpo 94, den nämner inte hur samverkan ska ske, utan vad som krävs för att samverkan mellan skola och hem ska vara fullständig. Samverkansformerna förändras mycket till exempel så har kvartssamtal blivit utvecklingssamtal, denna samverkansform föddes utav en regel som infördes i Lgr 80 då det bestämdes att samverkan skulle ske två gånger varje år. Regeln gjorde att lärarna var tvungna att träffa föräldrarna vid dessa tillfällen. Detta är självklart en stor utveckling då tidigare kontakt inte varit bunden vid någon regel och antagligen inte alls ägde rum med vissa föräldrar.

Det finns ändå en röd tråd genom samtliga läroplaner att samverkan med hemmet ska skapa de bästa förutsättningarna för barnet/eleven. Läroplanerna belyser också vikten av att kontakta föräldrarna i alla situationer, inte bara då problem uppstår. De anser att samverkan är ett måste och att det krävs ett samarbete för att eleverna ska utvecklas som individer. Inom skolan så har alla ett ansvar för att samverkan ska fungera och Lpo 94 belyser även att rektorn ska medverka för att främja och skapa samverkan. Det är alltså inte bara lärarens och

föräldrarnas uppgift även om ett stort ansvarsområde och många delar i läroplanen är riktade mot läraren.

2.2 Samverkan

Bertil Danermark beskriver i sin bok *Samverkan – himmel eller helvete?* (2000) innebörden av ordet samverkan på följande sätt: ”Samverkan är alltså medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte.” (s.15) I skolan pågår det hela tiden olika samverkansformer mellan lärare och lärare samt mellan föräldrar och skolorganisationen. Skolan är därför ett kraftfullt socialt fenomen som bygger på invecklade former av samverkan mellan människor (Säljö, 2000). När ett barn kommer till skolan skapar läraren sig en bild av barnet, denna är ändå långt ifrån utvecklad. Elevens föräldrar kan vara den *nyckel*, som läraren behöver för att få en djupare förståelse och insikt i elevens fritid och hemmiljö. Säljö beskriver elevens sociala utveckling i skolan, som den sekundära socialisationen och det är under denna utvecklingsfas som samverkan är så viktig. Läraren måste få en inblick i den primära socialisationen och den utveckling när eleven befinner sig i sitt hem, den så kallade *nyckel*, hur har uppväxten varit? Hur mår eleven? Vad gör han/hon på fritiden? Har barnet några kompisar? (Säljö, 2000). Samverkan är en svår balansgång mellan föräldrarna och skolan. Föräldrarnas och skolans ansvarsområde måste vara tydligt. De ska veta vad som är deras eget område och vilken roll de ska ha i samverkan. Om den ena parten tar över för mycket kan den andra dra sig undan. Lärarna får inte ta över föräldrarollen och föräldrarna får inte ta rollen som en personal på skolan. Det är detta samspel som måste vägas in precis rätt i olika situationer under en samverkansprocess (Andersson, I. Locus, 2003).

2.2.1 Kommunikation

Roger Säljö som är professor i pedagogisk psykologi vid Göteborgs universitet skriver i sin bok *Lärande i praktiken* (2000) att samverkan medför kunskap genom kommunikation. Han anser även att samtalet har varit ett viktigt redskap genom hela vår historiska utveckling. Genom kontakt mellan två parter skapas sociokulturella resurser och genom detta förs de vidare. Detta är en av grundtankarna i det sociokulturella perspektivet. Människan är från början genuint kommunikativ och vill samverka med andra personer, det vidare utvecklande samspelet som sker kommunikativt, sker utifrån olika förutsättningar både biologiskt och med

de människor som individen samtalar med. Denna utveckling är en förutsättning som blir till en grund för fortsatt utveckling (Säljö, 2000).

Tidigare forskning om kommunikation har byggt på modeller där informationen är enkelriktad från en sändare till en mottagare och har ofta setts som en relativt enkel kunskapsöverföring av fakta (Säljö, 2000).

Styrdokumentet nämner inte bara vikten av att föräldrar är informerade om elevens skolgång, utan också att informationen i dess förlängning skall bidra till ett ökat inflytande och delaktighet i verksamheten (Lpo 94). För att uppnå detta måste även information hanteras i ett pedagogiskt perspektiv, där även samspelet är en del i kommunikationen. I samspelet mellan människor sker det ständigt en kommunikation. När det gäller samverkan mellan skola och hem är det viktigt att sändaren och mottagaren i dialogen har samma våglängd för att ett bra samtal ska uppstå (Maltén, 1995). I en kommunikationsprocess talar Maltén om ett *filter* som består av fördomar, förutfattade meningar om motparten, skuld känslor och det försvar som kanske finns gentemot motparten. I *filtret* kan det även finnas en viss sinnesstämning eller någon incident som också påverkar samtalet.

Marton & Booth (2000) menar att information tolkas olika i en kommunikationsprocess men även sättet att förstå och tolka världen ger våra uttalande och beslut en viss prägel, när lärare och föräldrar samtalar. När lärare inte tolkar bakgrunden till svaren utan bara analyserar och bearbetar svaren så kallas det att se situationen från ett *första ordningens perspektiv*. Om läraren ser djupare in i en kommunikation med en förälder och sedan tolkar svaren utifrån föräldern som individ, då tolkar läraren det ur en annan synvinkel ett så kallat *andra ordningens perspektiv*. Denna synvinkel innefattar tankesätt som: Varför svarar/pratar föräldrarna som de gör? Vad har föräldrarna för tidigare erfarenheter? Hur speglar föräldrarnas sätt att se på världen, deras sätt att svara? (Marton & Booth, 2000)

Det är just dessa olikheter som gör att det kan uppstå missförstånd mellan sändaren och mottagaren i en kommunikationsprocess och i samverkan mellan skola och hem. Att människor tolkar saker utifrån olika utgångspunkter och olika kunskaper bevisas i följande citat:

Människan, som för en troende kristen framstår som Guds skapelse, är för vetenskapsmannen ett resultat av en lång utvecklingsprocess styrd av naturliga processer som selektion av livsfunktionella egenskaper och slumpartiga förändringar i organismers arvs massa. (Säljö. 2000, s. 26)

Kommunikation innefattar också den viktigaste aspekten, språket. Den ger oss en unik förmåga att dela med oss av olika erfarenheter vi kan fråga varandra, vi samtalar och byter information med vår omgivning samt kunskaper och färdigheter i samverkan (Säljö, 2000).

Inom kommunikationsprocesser utspelar sig ett maktspel där läraren i de flesta sammanhang har övertaget genom att föräldern befinner sig på lärarens *hemmaplan*, i skolan där de flesta samverkansformer utspelar sig. Läraren är specialisten i de flesta möten mellan föräldrarna och skolan och detta ger förstås läraren en viss makt, som både är på gott och ont. Gott när det gäller att utveckla och framkalla olika förslag för elevens bästa och ont när föräldrarna litar blint på läraren och inte vågar säga emot om de tycker något är fel eller borde göras annorlunda (Säljö, 2000). Skolan och samhället speglas på ungefär samma sätt enligt Säljö, han menar att om en person har kunskap så har han/hon makt och det är därför viktigt att inte missbruka sin ställning:

Vi sänder våra barn till skolan där det finns utbildade människor – lärare, skolkuratorer, rektorer och andra – som kan förse barnen med kunskaper, färdigheter och upplevelser som föräldrarna av flera olika skäl inte kan erbjuda. I ett komplext samhälle har kunskap ett marknadsvärde och är en utgångspunkt för maktutövning genom att den som har kunskaper kan skaffa sig privilegier utav olika slag

(Säljö. 2000, s. 102)

Kommunikation genom skrift är ett redskap som ofta används i samverkan mellan skolan och hemmet. Som pedagog är det viktigt att tänka igenom det som skrivs så att det förmedlas på ett korrekt sätt, vilket inte alltid är så lätt. Skrivandet är en mycket svår och komplicerad kommunikationsform. Det finns människor som arbetat med skrivande i hela sitt liv men fortfarande inte nått den skicklighet som de strävat efter (Säljö, 2000).

En viktig aspekt för att en kommunikation ska fungera är den tillit som måste byggas upp mellan sändaren och mottagaren i ett samtal. Psykologen José Louies Ramírez skriver att tillit en slags grundstomme för att vårt samhälle ska bestå. Han menar att all mänsklig kunskap, handling och kommunikation bygger på tillit (Aronsson & Karlsson, 2001). I en kommunikation måste läraren tänka på sitt förhållningssätt och på vad de framför eftersom det påverkar andras åsikter, värderingar och attityder i de olika faser som samtalet genomgår

(Maltén, 1995). Kommunikation är ett otroligt känsligt samspel som står och väger som en vågskål, ibland går det och ibland inte. Det är här som vi byter kunskap, förståelse innebörder och betydelser. Finns inte tilliten, förtroendet eller språket i ett samtal så blir kommunikationen bara ett tomt dokument som skickas mellan två personer. Detta är inget samspel, samtal eller kommunikation och då blir alla parter lidande, föräldrarna, läraren och eleven (Säljö, 2000).

2.2.2 Första mötet med föräldrarna

Föräldrar och barn kommer till skolans första möte med många olika förutsättningar, kulturella bakgrunder, uppsättningar av regler och uppfostransformer. När man samlar olika individer på ett ställe och för att alla ska trivas samt känna en tillit till situationen, behövs en lärare som skapar de förutsättningar som gör att alla föräldrar kan delta på ett meningsfullt sätt (Flising, Fredriksson & Lund, 1996). När föräldrarna samlas för första gången i en ny gruppkonstellation innebär det en stor prövning för alla deltagare i gruppen. Det är en stor psykologisk prövning att finna sin plats i gruppen:

Livet i en mänsklig grupp ger en rikhaltig känslomässigt utbyte som främst har med det sociala samspelet att göra och kanske i mindre grad med vad man lyckas åstadkomma tillsammans med gruppens uppgift. Även under ett kort möte på någon timme hinner vi uppleva en rad samspelsfenomen som skulle ta ett stort utrymme att beskriva.

(Olsson. 1998, s. 11)

Flising m.fl. (1996) konstaterar att deltagarna i ett möte med 20-30 föräldrar delas upp i grupper beroende på hur väl de känner varandra och att det automatiskt uppkommer talare och lyssnare inom dessa grupper. De menar även att större grupper ger fler talare, det är därför viktigt att föräldrarna lär känna varandra genom olika presentationsövningar. Om föräldrarna känner att de tillhör en stor grupp istället för smågrupper blir det ett mer öppet klimat där de känner att det inte är besvärande att ställa frågor och yttra sig.

2.2.3 Hur bemöter lärarna föräldrarna

Läraren antas vara experten i dessa situationer men även den som ger förutsättningar genom sitt sätt att möta barnen och föräldrarna. Flising m.fl. (1996) säger även att lärarens förhållningssätt måste vara präglad av respekt och tilltro till föräldrarna och barnen för att det ska uppstå ett gynnsamt arbetsklimat. Ett sätt att skapa tilltro och samarbete är ett välkomstsamtal som beskrivs av Buckhöj-Lago (2000). Välkomstsamtalet är ett medel för att lära känna föräldrarna bättre och synliggöra vilka krav och förväntningar som berörda parter har på varandra. Här utbyts även värdefull information som senare blir en grund för fortsatt

samarbete mellan elev, föräldrar och pedagogen. Buckhöj-Lago menar även att läraren genom ett välkomstsamtal kan upptäcka och bli informerad om saker hos eleverna som annars skulle ta en hel termin att upptäcka för läraren själv. Välkomstsamtalet är en introduktion till kommande utvecklingssamtal och ska fortlöpa vid varje terminsstart. För att förstå vad ett välkomstsamtal utgår ifrån är det viktigt att föräldrarna är väl förberedda och att de fått ett underlag i skriftlig form hemskickat innan mötet. Buckhöj-Lago (2000) ger ett exempel på vad ett välkomstsamtal kan innehålla:

- Elevers upplevelser av skolan
- Familjens upplevelser av skolan
- Skolans kunskapsmässiga och sociala mål
- Rutiner, regler, läxor m.m.
- Övrigt

(s.60)

I ett fungerande samarbete har båda parter ett ansvar. På samma sätt som föräldrarna ställer krav på pedagogen krävs det att föräldern tar sitt ansvar och informerar pedagogen. Nilsson m.fl. (1999) ger exempel på vad föräldrarna kan bidra med för att en bra samverkan ska möjliggöras:

- Att du hjälper ditt barn med skolgången och tar del av veckoplaneringen och informationen från skolan
- Att vi får reda på om det sker stora förändringar i barnets liv eller om något händer som påverkar barnet på ett påtagligt sätt
- Att du tar kontakt med lärare om du har frågor eller är kritisk. Hellre en gång för mycket än en gång för lite!
- Att du "backar upp" skolan
- Att du är en engagerad "med- och motspelare"
- Att barnet är utvilat och hjälper honom/henne med att ha ordning skolväskan

(s. 27)

2.3 Olika samverkansformer

Föräldrarna behöver få reda på vad som händer i skolan, hur deras barn mår och utvecklas. Detta sker genom olika samverkansformer men också genom att föräldrarna får känna sig delaktiga i skolan och vara delaktiga, att de känner att deras ord blir hört. Under de obligatoriska nio år som elever går i grundskolan i Sverige kommer föräldrarna att komma i kontakt med skolan många gånger och på en mängd olika sätt (Flising m.fl., 1996). Nedan ges en beskrivning av de viktigaste kontaktformerna.

2.3.1 Klassmöte

Klassmötet är en samverkansform som används för att föräldrar, elever och pedagogerna ska kunna träffas gemensamt för att diskutera frågor rörande skolan, eleverna i helhet och föräldrarnas roll i/utanför skolan. Klassmötet ska ändå ses som en rolig tillställning där ett bra klimat blandas med viktiga frågor. Klassmötet är också ett ypperligt tillfälle för eleverna att delta i kontaktverksamheten när de inte får närvara vid t ex föräldramöten: ”Det är bra om barnen tidigt får känna om de klarar av någon del av kontaktverksamheten och att de inte hålls utanför de angelägenheter som ändå rör dem själva.” (Skolöverstyrelsen 1984, s. 29) Skolöverstyrelsen (1984) nämner också vikten av att inbjudan, introduktion, val av lokal, placering och utvärdering planeras noggrant och med god tidsmarginal. Detta för att föräldrarna ska kunna planera så att de kan komma, för att mötet ska få ett bra innehåll och att uppföljningen ska utvärderas så att de punkter som behandlats ska åtgärdas och fullföljas. Valet av lokal är viktigt då elevernas bänkar inte är anpassade för föräldrar, och dessutom så leder en bänkplacering till att föräldrarna kan känna sig som elever som sitter i sitt klassrum gentemot sin lärare, det bästa är att välja en neutral lokal.

2.3.2 Föräldramöte

Skillnaden mellan ett klassmöte och ett föräldramöte är att eleverna inte är närvarande vid föräldramötet. Ett föräldramöte kan antingen ske gemensamt med övriga klasser på skolan eller ske i den egna klassen. Det sistnämnda är mer vanligt än det tidigare. Under dessa möten informeras ofta föräldrarna om skolarbetet, hur det ska gå till eller hur det har gått till. De lärare som arbetar i klassen presenterar sig, vilket är speciellt vanligt i början av en årskurs. Föräldrarna har möjlighet att titta i elevernas bänkar/fack för att skapa sig en uppfattning om vad som händer i skolan, om mötet sker i hemklassrummet (Flising m.fl., 1996). Med andra ord ger föräldramötet möjlighet för klassföreståndaren och andra medarbetare på skolan att informera allmänt.

Men det kan även finnas utrymme för att informera, när andra kontaktformer ska anordnas (Estmer, 1973). För att mötet mellan skolan och föräldrarna ska bli så givande och bra som möjligt är det viktigt att föräldragruppen ges möjlighet att lära känna varandra. Annars kan det uppstå grupperingar av talare och lyssnare eller att läraren får för stort utrymme (Flising m.fl., 1996). Vidare är det avgörande för mötet att föräldrarna är förberedda då de kommer. Därför ska föräldrarna i god tid få en kallelse, vilken beskriver vad mötet kommer att beröra. På så sätt kan föräldrarna känna att de är förberedda och kan bättre delta i diskussioner, vilket förhoppningsvis leder till ett mer givande möte för alla parter (Flising m.fl., 1996).

2.3.3 Besök i skolan

Många föräldrar kan ha en ganska bestämd uppfattning om hur arbetet flyter i skolan och skolans värld rent allmänt. Deras åsikter är inte alltid grundade på hur det ser ut i dagens skola utan utifrån den skola de själva har erfarit. Därmed kan det vara betydelsefullt för kontakten mellan hem och skola att föräldrar med jämna mellanrum besöker skolan för att få en bild av skolverksamheten. Under dessa besök kan de till exempel vara aktiva och berätta om något, vilket föräldrarna uppmanades att göra i Lgr 80 eller bara sitta som åhörare, vilket kan vara nog så givande (Flising m.fl., 1996). Om skolan har bestämt en speciell dag eller dagar då föräldrar är välkomna till skolan brukar det kallas åhörardag. Precis som det låter är det en dag då föräldrar sitter som åhörare. Fler och fler skolor anordnar även ett tillfälle då föräldrarna får komma då det passar dem och skolan, vilket brukar kallas öppet hus (Kärby & Flising, 1983).

2.3.4 Utvecklingssamtal

Föregångaren till utvecklingssamtalet, kvartsamtalet, kom på 1960-talet och skiljer sig inte bara till namnet från dagens utvecklingssamtal utan även innehållsmässigt. Dessa samtal infördes på grund av att föräldrar och barn skulle få information om hur läraren såg på elevens arbete. I och med Lgr 80 fick samtalen ett officiellt namn, *enskilda samtal*, och det betonades att skolan även skulle informeras av föräldrarna om barnet. På så sätt visade skolan att den var intresserad av hur föräldrarna såg på sitt barn och dess studier (Flising m.fl., 1996). I mål och riktlinjerna för denna läroplan är det tydligt att man ställer sig mycket positiv till det enskilda samtalet som kontaktform (Kärby & Flising, 1983). Trots att skolan tidigare även var skyldig att informera föräldrarna om elevens skolgång kom syfte med och innehållet i kontakten med föräldrarna att ändras, då Lpo-94 kom (Buckhøj-Bohman, 1995). Utvecklingssamtalet beskrivs på följande sätt i grundskoleförordningen:

I utvecklingssamtalen behandlas elevens utveckling som helhet. Här läggs grunden för det för lärare - elev - föräldrar gemensamma inflytandet på och ansvaret för elevens skolgång. Här diskuteras elevens resultat, förutsättningar och möjligheter till utveckling som en grund för fortsatt planering.

Adelswärd, Evaldsson & Reimers. (1997), s 9.

Utvecklingssamtalet har ett väsentligt mycket vidare syfte än vad det enskilda samtalet hade, som tidigare har nämnts. Tanken med utvecklingssamtalet, vilket belyses ovan och även i Information om 1994 års läroplan, Lpo-94, är att skolan kontinuerligt ska informera elev och föräldrar om elevens skolgång under skolgången och minst en gång per termin ska ett utvecklingssamtal anordnas. Under samtalen ska båda parter bidra med information, vilket i

sin tur kan leda fram till gemensamma åtaganden (Buckhøj-Bohman, 1995). Kvartsamtalen låg ofta mot slutet av en termin och kom därför att ta upp vad som hade hänt, medan utvecklingssamtalen ofta ligger i början av terminen och där diskuteras hur man ska gå vidare och arbeta i fortsättningen (Flising m.fl., 1996). På så sätt beskrev kvartsamtalet mer dagsläget, medan utvecklingssamtalet är mer framåtsyftande (Buckhøj-Bohman, 1995). Samtalen är olika även i det hänseendet att innehållet i utvecklingssamtalet bestäms på lokal nivå. ”Efter samråd mellan rektor, lärare och föräldrar ska skolan kunna ge omdömen om exempelvis: kunskapsutvecklingen i olika ämnen, flit, ambition, arbetsförmåga, uppträdande, samarbetsförmåga, självständighet, kreativitet, förmåga att kommunicera och analysförmåga etc.” (Flising m.fl., 1996, s 132). Att innehållet bestäms på lokal nivå kan ses som en följd av den decentralisering som skett i skolan under de senaste åren.

Då Lpo-94 betonar vikten av att eleven tar personligt ansvar över sina studier och att eleven ska ha allt större inflytande över sin utbildning är det naturligt att eleven deltar i dessa samtal. Självfallet kan det finnas tillfällen då det är att föredra att eleven inte deltar. Det kan exempelvis vara vid den första kontakten i årskurs 1 eller vid annat tillfälle då det handlar om att överföra känslig information mellan skola och hem. Förutom att det är värdefullt att eleven deltar i samtalet är det betydelsefullt att föräldrar och elev i god tid innan mötet får ta del av den information som ska diskuteras (Flising m.fl., 1996).

Under kvartsamtalen var det läraren som stod för den mesta informationen, medan föräldrarna först i hemmet kunde ta ställning till den information som de hade fått under samtalet. På detta sätt blir det svårt för båda parter att gemensamt kunna arbeta fram ömsesidiga åtaganden, vilket är syftet med dagens utvecklingssamtal (Flising m.fl., 1996).

2.3.5 Hembesök

På vissa skolor har lärarna börjat besöka eleverna i sin hemmiljö. Att göra det kan vara fördelaktigt, dels eftersom läraren och föräldrarna får en möjlighet att lära känna varandra under avspända former, dels blir det uttalat för barnet att skolan är något viktigt (Flising m.fl., 1996). Detta eftersom föräldrarna och läraren sätter sig ned och samtalar om hur samarbetet ska gå till. Ett hembesök kan även ge läraren en klarare bild av eleven genom att läraren exempelvis får se vilka intressen eleven har. Detta kan läraren sedan anknyta till i skolan. Vidare kan dessa besök även vara ett sätt för föräldrarna att indirekt/direkt informera om saker som de anser kan påverka deras barns skolgång (Flising m.fl., 1996). För att besöken

ska bli lyckade krävs noggrann planering från skolan och lärarens sida och att läraren frågar sig vad syftet med besöken är. Många föräldrar uppskattar säkerligen ett initiativ om ett hembesök, men det måste accepteras att inte alla föräldrar gör det (Flising m.fl., 1996).

2.3.6 Skriftlig information till hemmet

En av de vanligaste kontaktformerna är den skriftliga kontakten mellan hem och skola. Föräldrar får ofta ett informationsblad hemskickat innan skolstart och sedan kommer de fortlöpande i större eller mindre utsträckning under tiden barnen går i skolan. Den skriftliga kontakten i form av vecko- eller månadsbrev förekommer främst i år 1-6 (Flising m.fl., 1996). I breven som föräldrarna får beskrivs oftast vad som kommer att hända under den närmaste veckan eller vad som har hänt/varit aktuellt. Flising m.fl., (1996) menar att denna kontaktform är mycket uppskattad av föräldrar.

2.3.7 Telefonkontakt

Precis som den skriftliga kontakten är telefonkontakten väldigt vanlig. Enligt Kärrby & Flising (1983) har 75 % av föräldrarna i den aktuella undersökningen ringt till skolan en gång och 50 % har själva blivit uppringda från skolan. Det är vanligare att föräldrar ringer till skolan än det motsatta förhållandet, vilket kan ha att göra med att föräldrarna är skyldiga att ringa och sjukanmäla sitt barn. Över telefon kan korta ärenden uträttas, exempelvis begäran om ledighet och sjukanmälan. Telefonsamtalen kan även gälla allvarligare saker såsom mobbning men då endast med ett informativt syfte. (Flising m.fl., 1996).

Kontakt via telefon har såväl fördelar som nackdelar. Det som är positivt är att telefonkontakten är lätt att etablera. Å andra sidan kan den bli opersonlig och missförstånd kan uppstå mellan parter som inte känner varandra så väl (Flising m.fl., 1996). Tyvärr har kontakten via telefon från skolans sida ofta använts då något problem har uppstått, vilket har lett till att en del föräldrar kan associera den kontaktformen med något negativt. För att råda bot på detta bör skolpersonal ringa till föräldrarna även i positiva ärenden, till exempel då en elev har gjort framsteg i något ämne (Flising m.fl., 1996).

2.4 Tidigare forskning

Inga Andersson är fil.dr och lektor i specialpedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm. Hon är även legitimerad psykolog och familjeterapeut. I hennes senaste rapport: *Föräldrarnas möte med skolan* har hon forskat kring föräldrars samverkan med skolan genom att intervjua 40 föräldrar. I rapporten kom Andersson (2003) fram till att 17 föräldrar upplevt ett gott

samarbete och 23 en negativ kontakt. Andersson gör slutsatsen att en av anledningarna till föräldrarnas missnöje grundar sig i, att lärarna informerar om fel saker och att de inte tillfredställer föräldrarnas behov av att få höra all information om deras barn:

Föräldrar i båda grupperna saknar information om sociala faktorer, de menar att många lärare alltför starkt betonar kunskaper framför barnens sociala utveckling. Bristen på information från skolan bidrar till föräldrarnas känsla av hjälplöshet. När de inget vet kan de inget göra. (s. 81)

En annan sammanfattning som Andersson ser som en bidragande faktor till missnöjet i samverkan är att relationen och kommunikationen brister. Föräldrarna känner att de inte har något att säga till om, lärarna tar för stor plats och en envägskommunikation uppstår:

Ofta handlar det om att föräldrarna upplever sig inte sedda, inte lyssnade på, inte respekterade och inte delaktiga. Föräldrarna beskriver ofta att de känt sig kränkta. Det handlar också ofta om att kommunikationen mellan skolpersonalen och hemmet brister i något avseende. (s. 78)

Andersson drar slutsatsen att skolan inte tar föräldrarna på allvar och att lärarna inte kan se den situation som föräldern befinner sig i. Konsekvensen blir en dålig relation och ett stort avstånd mellan skola och hem (Andersson, 2003).

2.5 Sammanfattning av litteraturgenomgång och forskningsfråga

Litteraturgenomgången innefattade mål och syfte genom att ge historik för samverkan samt en historisk tillbakablick på hur läroplanerna ser/såg ut. Kapitlet lyfter även fram den relevans som läroplanerna ger gällande samverkan. Läroplanerna stödjer samverkan och ser skolan som en helhet som ska främja samverkan mellan skola och hem. Det som framkom var också att samverkan historiskt sett var obefintlig fram tills den första läroplanen Lgr 62 kom, då skolan var tvungen att samverka med hemmen. Den nyaste läroplanen Lpo 94 var ganska fri att tolka men ändå fanns bestämda regler för samverkan att följa. Reglerna belyser att samverkan behövs för att hjälpa både lärarna och föräldrarna att ge eleven/barnet förutsättningar för utveckling i skolan men också i hemmet, skola och hem behöver varandra. Samverkan är nyckelordet i arbetet och därför finns också en genomgång av detta. Begreppet samverkan uppkommer här som ett måste för att eleven ska få bra sociala förhållanden och en bra skolgång. Kapitlet samverkan beskriver också hur viktigt det är att föräldrarna och skolan skapar en balans mellan varandra. Det är viktigt att de ser sin roll i samverkan och det ansvar som det för med sig. De behöver varandra för att en samverkan ska fullföljas. Kommunikation är en viktig del i begreppet samverkan. Kommunikationen beskriver de svårigheterna som

finns i samverkan. Kapitlet belyser även de svårigheter som finns mellan sändare och mottagare och vilka samverkansformer som krävs för att samverkan ska bli en tvåvägskommunikation istället för envägs. Samverkansformerna beskrivs därför enskilt för att få en uppfattning om deras olika funktioner. Avslutningsvis beskrivs den tidigare forskning som var relevant för arbetet.

Alla dessa delar ingår i helhetsperspektivet samverkan mellan hem och skola och därför är forskningsfrågan följande:

- Vilken uppfattning har skola och hem om hur samverkan fungerar?

3 Metod

Detta kapitel innehåller den vetenskapliga metod som använts för att arbeta fram resultatet utav intervjuerna. Här beskrivs även undersökningsgruppen och dess relevans. Metoddiskussionen beskriver de svårigheter som vi stött på och hur dessa bearbetats.

3.1 Intervjuer

Arbetets empiriska del styrdes till en början mot att arbeta kvantitativt, eftersom tidigare erfarenheter av arbetsformen fungerat bra. Efter att litteraturgenomgången tilltog och att vi i samråd med vår handledare haft olika diskussioner, så togs beslutet att en kvalitativ undersökning var betydligt mer relevant för undersökningsområdet. Det behövs en ”djupare kunskap än den fragmentiserade kunskap som oftast erhålls när vi använder kvantitativa metoder” (Patel & Davidsson 2003 s. 118). Samverkan handlar mycket om direkta känslor som lättare kan förmedlas genom intervjuer. Svårigheten är att hålla ett objektiva förhållningssätt i en intervju. Men detta problem har bearbetats genom att inte vinkla intervjufrågorna och följdfrågor efter personliga åsikter i intervjuerna. När intervjuerna gjordes så valde vi att använda oss av en diktafon för att spela in samtalen. Detta gjordes för att inget av vikt skulle falla bort och att bearbetningen av materialet blev lättare.

När sex intervjuer gjorts så uppstod problemet att frågorna inte stödde den litteratur som bearbetats vilket resulterade i att det blev fel saker som undersökts. Ett direkt resultat blev en omarbetning av intervjufrågorna och sex nya intervjuer, där de nya frågorna följde den röda tråd som genomsyrar vårt arbete. Intervjufrågorna är lika utformade för föräldrarna och lärarna, men eftersom en kurator och en rektor har en annan typ av kontakt med hemmen så omformulerade vi vissa frågor så att de blev relevanta för dem och undersökningen. Boken *Forskningsmetodikens grunder* (2003) är ett stöd till vår empiriska del och vi har följt den i vårt upplägg, genomförande och sammanställning. Under tiden som intervjuerna gjorts har bearbetning skett kontinuerligt av den information som samlats in, vilket kallas löpande analys. Detta har varit extra viktigt då intervjuerna kunnat ändras allt eftersom och småjusteringar blivit essentiella för att nå ett bra resultat.

Innan slutbearbetningen lästes intervjumaterialet noggrant flera gånger för att skapa en bra grund inför sammanställningen. Slutprodukten gjordes genom att en analyserande text bearbetar ett citat som styrker analysen/texten. (Patel & Davidsson, 2003) Intervjufrågorna är

skapade utifrån forskningsfrågan men även med hänsyn till Lpo 94 för att se om den används som ett redskap i samverkan mellan skola och hem. Det som är med i intervjuerna är det som är relevant undersökningen, alltså citaten.

3.2 Urval

Undersökningsgruppen består av två lärare, två föräldrar, en kurator och en rektor. Hela gruppen arbetar på samma skola eller har barn som går på skolan. Lärarna som intervjuats har båda en lärarexamen i grunden och har arbetat inom skolan i sex respektive nio år. De arbetar inom grundskolan årskurs 3-5. Intervjuerna gjordes med lärare 1 som arbetar i en tredje klass och med lärare 2 som arbetar i femte klass. Skolan som de arbetar på ligger i en medelstor kommun. Lärarna valdes in i undersökningen eftersom de kommer i direkt kontakt med samverkan mellan skola och hem varje dag därför är de viktiga för undersökningen. Föräldrarna har en koppling till denna skola. Kopplingen består i att ett eller flera barn till föräldrarna går på skolorna. De två föräldrar som valdes till intervjun har haft kontakt med skolan i mer än fem år eftersom de haft mer än ett barn som gått på skolan. Föräldrarna befinner sig i åldern 30-40 år och bor i samma kommun som skolan befinner sig i. Dom valdes in i undersökningen då de representerar den andra halvan i forskningsfrågan, alltså hemmet. Deras medverkande är relevant för att undersökningen ska genomföras. Förälder 1 har ett barn där lärare 1 är klassföreståndare och förälder 2 har ett där lärare 2 är klassföreståndare. Detta för att kunna se om det finns några meningsskiljaktigheter mellan lärarna och föräldrarna.

För att få en inblick i den organisation som skolan ska förespråka så valdes även att intervjua en rektor och en kurator för att få de tankar om samverkan som dessa stöttor till lärare och hemmet ger. Eftersom rektorer och kuratorer ofta kommer i kontakt med hemmet och föräldrarna är det viktigt att även få deras synpunkter invävda i undersökningen. Både rektorn och kuratorn arbetar på skolan som nämnts ovan. De intervjuade fick följande fingerade namn: Lärare 1 (Leif), Lärare 2 (Lisa), Förälder 1 (Frans), Förälder 2 (Fia), Kurator (Karin) och Rektor (Rudolf). Frågorna som ställdes finns på bilaga 2.

3.3 Metoddiskussion

Säljö (2000) tar upp i boken *Lärande i praktiken* relevansen av det en person säger när han/hon blir intervjuad. Det finns nämligen enligt Säljö olika faktorer som spelar in under en intervju: objektiviteten hos den som intervjuar, om den som intervjuar är dominant i sin

sociala status samt att många som blir intervjuade, *svarar för att svara*. Säljö menar att det är mindre besvärlig att svara än att inte svara, eftersom följdfrågor och förväntningar från den som intervjuar ses som en självklarhet av den intervjuade. Det är därför lätt att påhittade svar i hast presenteras för att tillfredställa den som intervjuar, hans villkor och förväntningar. Dessa problem regleras genom att göra en så objektivt intervju samt att skapa ett bra klimat med en öppen dialog. Ändå är det svårt att veta om intervjuerna blivit helt objektiva.

Anledningen till att undersökningsgruppen inte bestod av mer än sex personer/intervjuer, var att vi ville begränsa oss till en liten grupp. Detta skulle ge insyn över olika attityder i en mindre samverkansgrupp, för att kunna belysa skillnaderna mellan de olika grupptillhörigheternas tankar kring samverkan. Samtidigt såg vi att de svar som framkom i de sex intervjuerna kändes som upprepningar, därav fanns det ingen anledning att fortsätta med ytterligare intervjuer. Att utöka undersökningen kan istället vara nästa steg med en vidare forskningsfråga som utgångspunkt (se kap. 5.1).

4 Resultat

I resultatdelen analyseras de relevanta delar som framkom från intervjuerna. Här belyses uppfattningar kring Lpo 94, samverkan, samverkansformer, kommunikation, förhållningssätt och problem, samt det som kan utvecklas inom samverkan.

4.1 Hur används och uppfattas Lpo 94

Fia har läst Lpo 94 och säger att de som arbetar med hennes barn på skolan också har läst den. Uppfattning som hon har av Lpo 94 är svårtolkad, men en viss misstro till den går ändå att urskilja genom ordvalet *ordbajseri* i citatet nedan. Fia nämner också att styrdokumentet är väldigt svåra att omsätta i praktiken:

Jag vet precis vad den säger. Jag har själv gått igenom den. Jag vet att skolan personal också har gått igenom den men det som står i den är väldigt svårt att leva upp till. Det är ett enormt ordbajseri som är väldigt svårt att omsätta i praktiken. Och det är inget som en förälder begär i heller. (Fia)

Frans har inte varit i kontakt med Lpo 94 men han känner till att lärarna är skyldiga att följa styrdokumentet:

Tyvärr så har jag inte haft någon kontakt med styrdokumentet, ja jag litar ju på att läraren följer dom det är väl hans uppgift. Ja läraren måste ju följa dem, vad jag har förstätt så är det väl Lpo 94 det är väl de regler som de ska följa. (Frans)

Lärarna som vi intervjuat tycker att Lpo 94 är ett stöd och en utgångspunkt i alla situationer, så även i samverkan. De menar att utgångspunkten är läroplanen men säger att den inte kan följas blint då det uppkommer olika situationer inom samverkan där flexibilitet är ett måste eftersom alla föräldrar är väldigt olika. De säger även att bara genom att ha samverkan så följer de Lpo 94 eftersom den förespråkar att det ska ske en samverkan mellan skola och hem. Lärarna lägger inte så mycket tid på att analysera Lpo 94 utan det viktigaste enligt dom är att följa de lagar och regler som finns skrivna där:

Man kan inte säga att jag följer styrdokumentet till punkt och pricka men det är klart att vissa saker man gör följer det. Men med vissa föräldrar gör man inte det med för det funkar inte. Men regler och lagar följer man såklart. (Leif)

Även om Lisa säger att Lpo 94 är deras stöd så ska ändå den nonchalans, som svagt kan märkas både hos Fia och Lisa, gentemot styrdokumentet uppmärksammas. De beskriver Lpo

94 som någonting jobbigt och att det inte finns några krav mellan parterna att följa den. Lisa säger t ex:

Även om alla föräldrar nog inte vet vad Lpo 94 handlar om så vet nog inte vad de ska kräva av oss heller. Därför vet jag inte om de bryr sig om vi följer den eller inte. (Lisa)

Karin har en positiv syn av Lpo 94 och anser att den är ett stöd till läraren i dess arbete med samverkan. Karin ser också allvaret med att följa styrdokumentet:

Det var just det jag pratade om Lpo 94 handboken för de som arbetar på skolan och vet man inte vad styrdokumentet säger och inte följer den så kan det bli allvarliga påföljder. Dessutom så är det bara vettiga saker som står i styrdokumentet som hjälper barnen och läraren i skolan. (Karin)

Rudolf poängterar att Lpo 94 är ett regelverk som måste följas av skolans personal. Därför är det viktigt att veta vad som står i den så att skolans personal kan hänvisa till denna om problem uppstår:

Lpo 94 är ett regelverk som lärarna måste följa, det är väldigt viktigt att veta vad som står i den. Följer lärarna Lpo 94 så vet de att de alltid har gjort rätt, och att de alltid kan hänvisa till denna om problem uppstår. (Rudolf)

Lärarna och föräldrarna förstår att Lpo 94 innehåller de regler som gäller för hur samverkan ska fungera, men ändå går det att urskilja att den inte tas på fullt allvar av alla i undersökningen. Lärarna förstår att styrdokumentet är ett stöd för att deras handlingar ska ha ett syfte och en innebörd. Föräldrarna ser styrdokumentet som något lärarna ska följa men ser inte den hjälp de kan få av den för att kräva en förändring i deras barns skolgång. Detta ger bilden av att Lpo 94 har en större betydelse för lärarna och uppfattas av föräldrarna som något lärarna ska följa. Eftersom lärarna har märkt av föräldrarnas nonchalans gentemot styrdokumentet så undrar de om föräldrarna verkligen bryr sig att lärarna följer Lpo 94 eller inte. Rudolf och Karin ser Lpo 94 som de skyldigheter som skolan har gentemot hemmet. De beskriver också hur viktigt det är att följa läroplanen, annars kan det bli allvarliga påföljder om det bryts mot ett regelverk.

4.2 Uppfattningen om samverkan

Föräldrarna tycker att det finns en bra samverkan mellan skola och hem. De tycker samverkan är viktigt då de får en bild av vad deras barn gör i skolan och hur det går för barnet, både i arbetsprestationen och i det sociala samspel som utspelas mellan skolkamraterna.

Jag tycker att den fungerar bra, för att dels känner jag att jag får den informationen från skolan som gör att jag kan ha koll på mitt barn vad de gör, vad som händer i skolan helt enkelt. (Frans)

Föräldrarna visar klart och tydligt i intervjuerna att de vill vara delaktiga i sitt barns skolgång. Frans poängterar hur viktigt det är att få vara med i skolan för att kunna se verksamheten på nära håll: ”Då får jag en inblick i hur en skoldag ser ut och jag får inte bara höra hur det går från mitt barn eller läraren, utan att jag får vara med och se det med egna ögon.”. Samverkan för föräldrarna handlar mycket om att de själva lyssnar och är engagerade i vad läraren säger samt att läraren verkligen ger all information som föräldrarna behöver:

Det krävs av mig som förälder att jag har ett eget engagemang och bryr mig om mitt barns skolgång, att jag känner att jag får all information som jag behöver för att veta vad mitt barn gör och hur det klarar sig i skolan. (Frans)

Fia tycker att samverkan är det samarbete som sker mellan skola och hem. Hon vill också få reda på vad som händer i skolan. Fia nämner också hur viktigt det är att det finns samma regler hemma som i skolan, därför är det viktigt att samverkan fungerar:

Samverkan för mig är det samma som samarbete. Det innebär alltså att det är viktigt att föräldrarna får reda på vad som händer i skolan och vad som ska hända hemma. Väldigt viktigt att lärarna har ett budskap som vi föräldrar kan fullfölja. Det är viktigt att veta vad barnen ska göra hemma och det är viktigt att veta vad barnen gör på skolan. (Fia)

Lika viktigt som att föräldrarna vill vara delaktiga i vad som händer i skolan så vill också lärarna veta vad som händer i hemmet. Lärarna anser att det som händer eleverna i hemmet tar de med sig till skolan, därför är det viktigt att de får reda på vad som händer på barnens fritid också:

För att man ska kunna ha koll på, för att hjälpa ett barn så måste man veta hur det fungerar på fritiden och i hemmet och det samma är det för föräldrarna, de vill ju veta hur det går för barnen i skolan. (Leif)

Lisa säger att det beror på vilka mål en lärare sätter upp för sin samverkan. Hon har själv uppnått dessa då hon tycker att samverkan är bra mellan hem och skola: ”Det beror på vilka mål man har med samverkan, just i min klass fungerar det bra.”

Karin ser samverkan som att den generellt fungerar, tack vare att lärare i de lägre årskurserna inte har så många föräldrar att samverka med och kan därför ägna mer tid åt varje förälder:

Samverkan fungerar bra generellt men det är lättare för lärarna på de yngre stadierna att ha en bra samverkan mellan hemmet och skolan. För där har man

oftast bara en klass medan i de äldre åldrarna har man många klasser och då blir det svårt att hålla kontakten med alla föräldrarna. (Karin)

Rudolf tycker att samverkan fungerar bra, men anspelar ändå på att den personliga kontakten mellan föräldrarna och läraren kunde ske oftare. Han tycker också att det ibland kan vara svårt att få vissa föräldrarna att medverka i de olika samverkansformerna:

Samverkan fungerar bra enligt mig i ren allmänhet men det beror lite på hur man ser på det. Dom föräldrarna som jag har kontakt med fungerar oftast bra. Vi har olika varianter på föräldrarna här. Men däremot så kan vi se att vi har svårt att få hit vissa föräldrar. (Rudolf)

Rudolf tycker också att det krävs mycket av läraren i samarbetet mellan skola och hem. Han menar att läraren måste vara flexibel och anpassa sig i de olika samverkansmomenten: ”Om man är en bra lärare så ser man på vilken nivå man bör befinna sig när man möter föräldern”

Samverkan ses som något positivt och väsentligt som behövs för att skapa goda förutsättningar för eleven/barnet i skola och hem. Det är genom samverkan som information förmedlas och problem behandlas. Både föräldrarna och lärarna belyser vikten i att de får veta vad eleven/barnet gör på fritiden och i skolan. Då kan de anpassa sig, ta hänsyn till de olika situationer som råder och kan uppstå. Det som eftersträvas med samverkan enligt undersökningen är att tillsammans sträva mot ett mål som gör att lärare och förälder samverkar för att nå en bra skolgång för barnet. Även Rudolf och Karin ansåg att samverkan fungerade bra, men ser även arbetet som en lärare och en förälder måste lägga ner för att få samverkan att fungera för alla berörda parter.

4.3 Olika samverkansformer

Föräldrarna tycker att de samverkansformer när de träffar lärarna öga mot öga är de bästa: ”Kontakten som fungerar bäst är när man träffar läraren” (Frans). Ändå anser föräldrarna att den skriftliga kontakten är tillräcklig men att de skulle vilja träffa läraren mer. Eftersom den skriftliga kontakten inte kan ge de personliga diskussioner som uppstår vid ett möte:

Jag känner ändå att jag får tillräcklig kontakt genom det skriftliga även om jag skulle vilja träffa läraren mer men det är ju svårt att få tiden att räcka till. Det är ju genom mötet läraren som samverkan fungerar bäst och därför är ju dessa samverkansformer de bästa. (Frans).

Fia tycker också att ett direkt möte är det bästa sättet att samverka på till exempel i ett utvecklingssamtal. Utvecklingssamtalet och det direkta samtalet ses som förberedande faktorer inför föräldramötet:

Jag tycker det direkta samtalet med läraren och att man verkligen besöker skolan en gång på hösten och en gång på våren är det bästa sättet att samverka på. Då känner man att man har lite inflytande på ens barns skolgång. För att veta vad man pratar om sen när man kommer till t.ex. föräldramötena. (Fia)

Den samverkansform som lärarna använder sig mest av är den skriftliga kontakten även telefonkontakt, utvecklingssamtal och föräldramöten används, men inte lika ofta. Lärarna uppfattar det dagliga mötet som en samverkansform:

De samverkansformer som jag varit i kontakt med är den personliga kontakten, när man träffar föräldrarna och jobbar tillsammans med dem. Ofta har man telefonkontakt, den tar minst tid och man kan göra det på eftermiddagen och på kvällstid. Och den kontakt som är vanligast är att det skrivs hem till föräldrarna, antingen på ett veckobrev eller på en utvärdering av något slag. (Leif)

Lisa föredrar föräldramöten och utvecklingssamtal eftersom parterna kan träffas och föra en direkt kommunikation med varandra, samt att de kan fatta olika beslut direkt:

Föräldramötet fungerar bra, här får de ju träffa mig i egen person, där dom kan få uttrycka sina önskemål och frågor i en vuxen diskussion och där föräldrarna kan fatta demokratiska beslut tillsammans. Även utvecklingssamtalen fungerar utmärkt. Under ett kort tid kan man diskutera elevens utveckling med föräldern och se dess framsteg och dom problem som eleven eventuellt kan ha. (Lisa)

Rudolf tycker att samverkan kring viktiga saker som angår föräldrarnas barn ska ske i möte när de berörda parterna träffas. Då kan han läsa föräldrarna och föra en direkt dialog med dem. Viktiga beslut ska enligt Rudolf inte fattas via telefon:

Jag anser att viktiga beslut om elever endast ska fattas om föräldrarna är på plats, inte genom telefon eller dylikt. Jag vill se föräldrarnas reaktion och kunna föra en dialog med dom. (Rudolf)

Den samverkansform som Rudolf tycker fungerar bäst är föräldramötet. Han pratar mycket om hur viktigt det är att ha en tvåvägskommunikation där föräldrarna får ge svar på frågor och uttrycka sina funderingar direkt:

Föräldramötet, får här får man fram de flesta sakerna från föräldrar och de får ju en chans att direkt göra sig hörda. (Rudolf)

Karin använder sig mest av telefonkontakt. Denna samverkansform uppskattas av henne sett ur ett tidsperspektiv. Karin kan få en direkt tvåvägskommunikation på kort tid utan att behöva bestämma ett möte:

För min egen del känner jag att telefonkontakt fungerar bra för då får man respons direkt och samtidigt ger det inte det besvär som kanske ett möte skulle ge att skaffa sig tiden att komma. (Karin)

Karin anser ändå att man som lärare bör känna av vilken samverkansform som passar sig själv och föräldern bäst. Det är ändå viktigt med en blandning av alla samverkansformer för att uppnå mest i en samverkansprocess mellan skola och hem. Hon tycker inte att någon samverkansform ska utesluta:

Det är lite hur man själv är som pedagog, men en blandning av alla måste det bli för att få ut det bästa av samverkan. Man klarar sig inte alltid på en samverkansform utan man får kombinera olika samverkansformer för att nå det resultat man vill. (Karin)

Den mest använda samverkansformen är den skriftliga. Men de samverkansformer som uppskattas mest är de då alla berörda parter kan föra en dialog samt få svar på sina frågor och funderingar direkt. Utvecklingssamtalet och föräldramötet är exempel på dessa samverkansformer. Telefonkontakten används olika i dagens samverkan. Karin föredrar själv denna samverkansform eftersom den spar tid, medan Rudolf endast ser telefonkontakten som ett verktyg för att bestämma tid för möten. Han tycker att viktiga saker bestäms i möten och inte via telefon. En blandning av alla samverkansformer är det som behövs för att samverkan ska fungera.

4.4 Problem och utveckling av samverkan

Frans anser att lärarna borde utveckla och lägga större vikt på att prata med föräldrarna. Frans känner inte att han kan föra en helt öppen dialog med lärarna. Han vill att de ska ta sig tid att prata med föräldrarna i klassen. Frans vill ha mer vardaglig samverkan som förekommer då barnet hämtas från skolan istället för att utöka mängden utvecklingssamtal:

Där är det viktigt att läraren stannar upp och tar sig tid att prata med föräldrarna. Det räcker att vi för längre dialoger på de två utvecklingssamtal som vi har, det är de korta dagliga samtalen som jag vill ha fler av. (Frans)

Fia tycker också att lärarna måste utveckla den vardagliga dialogen och samverkan. Att lärarna verkligen ska ta sig tid och prata med föräldrarna om hur det går för deras barn under

skoldagen. Det är viktigt för föräldern att föra en öppen dialog med kontinuerliga mellanrum med läraren, till exempel de dagar då de hämtar sina barn:

Det är de vardagliga samtalen som jag har med läraren som gör att jag kan få reda på hur det verkligen går för mitt barn i skolan. Tyvärr verkar det ibland som att mitt barns lärare inte vill eller orka prata med mig alltid, och detta påverkar ju min relation som jag har till mitt barns skolgång. Läraren borde faktiskt jobba mer med att bemöta mig som förälder oftare, jag visar ju till och med att jag vill prata med läraren. (Fia)

Ibland kan det uppstå problem med den skriftliga informationen till hemmen. Frans berättar detta men säger att det ändå brukar lösa sig:

Visst har det blivit några missförstånd med lapparna som skickats hem men det ordnar sig oftast med lite tolkning av det som står skrivet. (Frans)

Lärarna tycker att de borde ha mer samtal med alla föräldrar, skapa fler möten och förutsättningar för att utvärdera alla elever. Leif tycker också att alla borde få lika mycket tid och möjlighet till samverkan. Det ska inte endast vara de elever som har svårigheter i det sociala eller de som har svårt för skolans ämnen som ska få all tid i samverkan. Även de som har elever som sköter sig ska få samma utrymme. Ett förslag för att få träffa föräldrarna mer skulle för Leif vara att ha fler och förbättra de två obligatoriska utvecklingssamtal som redan genomförs:

Problemet är det blir mer kommunikation med de elevernas föräldrar som är stökiga eller inte klarar sig så bra i ämnena. Då blir det att man glömmer bort att ge feedback till de föräldrarna vars barn sköter sig och är duktiga. De får bara sitt en gång per termin när det är utvecklingssamtal. Klart att det är tidskrävande och ta kontakten med alla föräldrar men både för sin egen skull och föräldrarna så skulle man ha lagt ner mer tid på utvecklingssamtal och förbättrat den samverkansformen. (Leif)

Även Lisa vill ha fler utvecklingssamtal men tycker även att längden på dem borde utökas. Hon menar att om tiden till diskussion är längre i utvecklingssamtalet så skapas en bättre förutsättning för elevens skolrelaterade utveckling:

Det skulle vara fler och längre utvecklingssamtal med föräldrarna så jag i större utsträckning kan utveckla varje elev tillfredsställa deras enskilda behov för att gynna deras utveckling tillsammans med föräldrarna. (Lisa)

Det finns en önskan från Lisa att ha fler utvecklingssamtal. Anledningen till att det inte blir fler utvecklingssamtal och vardagliga samtal är att tiden inte räcker till. Istället får läraren skicka ut lappar med information på vad som sker i skolan, även om denna samverkansform ogillas av läraren:

Utvecklingssamtalen borde ju ha varit oftare men tyvärr räcker inte tiden till, därför blir det så att jag skickar mycket skriftlig information fast den inte är det bästa sättet att informera föräldrarna på. (Lisa)

Även Leif ser tidsbrist som ett stort problem i samverkan. Han skulle vilja ha fler möten med föräldrarna om bara tiden för samverkan hade räckt till:

Tyvärr finns inte den tiden som jag skulle behöva för att bemöta alla föräldrarna mer, i utvecklingssamtal och diskussioner. (Leif)

Leif påpekar också att det finns vissa svårigheter i den skriftliga kontakten och att det ofta uppkommer missförstånd i denna samverkansform. Den skriftliga samverkan är lite svag enligt honom:

Då är det så när man skriver hem så är det skrivna språket inte alltid är hundra procentigt och det kan misstolkas på ett annat sätt, det kan även det pratade språket göra men då är det lättare att korrigera sig då. (Leif)

Enligt Rudolf är det många föräldrar som inte dyker upp på föräldramötena. Han anser att skolan måste utveckla en modell för att få ett större deltagande från föräldrarna på föräldramötena. Modellen måste vara långsiktig och stärka motivationen hos föräldrarna så att de deltar i alla föräldramöten:

Vi måste utveckla en modell för att få alla föräldrar till att komma på föräldramötena. Modeller som vi provat tidigare fungerar kanske en gång det behövs en modell som alltid gör att föräldrarna vill komma på föräldramötena. Tydligt så räcker inte den vanliga motivationen att man måste bry sig om sitt barns skolgång. (Rudolf)

Karins anser att det finns ett problem mellan läraren och föräldrarna, samverkan fungerar inte fullständigt mellan dem. Hon tycker att de undanhåller information och att de inte pratar med varandra om alla de saker som är relevanta för elevens bästa:

Jag vet inte var det brister men det känns som om alla lärare och föräldrar inte pratar med varandra. Jag har varit med om flera gånger att jag får reda på saker om eleven av föräldrarna som läraren aldrig fått höra tidigare. (Karin)

Ett problem i samverkan är att den sker för sällan, enligt Karin. Hon tycker att den borde ske oftare och med ett mer positivt syfte, inte bara när läraren har något dåligt att berätta om föräldrarnas barn:

Samverkan borde ske lite oftare än vad den gör för tillfället, jag har en känsla av att läraren borde ta kontakt med hemmet när det händer bra saker inte bara dåliga. (Karin)

Lärarna anser att det förekommer en tidspress i skolan som gör att de inte kan hålla samverkan på den nivå de känner nödvändig. Därför blir all samverkan lidande. Lärarna tycker definitivt att det skulle finnas mer utvecklingssamtal eftersom de ser detta som en bra samverkansform. Föräldrarna tycker att det finns tillräckligt med utvecklingssamtal och istället så borde den samverkan som redan finns utvecklas. Läraren borde ge mer utrymme åt enklare diskussioner. Föräldrarna vill ha mer vardaglig samverkan som förekommer då barnet hämtas från skolan. Denna glöms lätt bort av lärarna och föräldrarna behöver denna dagliga kontakt för att skaffa sig en kontinuerlig bild av vad deras barn har gjort i skolan.

Lärarna anser också att de borde bli bättre på att ge alla föräldrar samma tid. Enligt lärarna så är där vissa barn som utmärker sig och då krävs det en större samverkan med deras föräldrar. Resultatet av detta och tidspressen gör att vissa föräldrar då får mindre tid än andra till samverkan med läraren. Tidspressen gör också att mycket utav samverkan måste ske genom skriftlig information till hemmen. Några i undersökningsgruppen råkar ut för missförstånd i denna samverkansform, då de inte kan få ställa motfrågor på informationen. Vilket de kan i en direkt samverkansform som till exempel utvecklingssamtal, föräldramöten och vardagliga dialoger. Enligt Rudolf är ett problem att vissa föräldrar inte dyker upp på föräldramöten. Han anser att skolan måste utarbeta en modell som kan få alla föräldrar att närvara vid dessa tillfällen. Karin har varit med om att kommunikationen brister flera gånger mellan föräldrarna och lärarna. Hon tycker inte att de pratar med varandra om allt och att samverkan alltför ofta sker när något negativt vill förmedlas mellan parterna.

4.5 Kommunikationens betydelse i samverkan

Båda föräldrarna ser kommunikation som ett samtal mellan två människor och påpekar att det sker hela tiden i olika konversationer med läraren:

Ja det är ju just de samverkansformer som jag pratade om, där kommunicerar vi ju hela tiden och det blir ju en kommunikation i dessa samtal mellan mig och läraren. Kommunikation är för mig att samtal, att vi för en dialog. (Frans)

För Fia innebär kommunikationen att lärarna och föräldrarna pratar med varandra om allt. Vilket enligt henne innebär att båda parterna i kommunikationen kan påverka varandra:

Kommunikation är en öppen dialog. Att både läraren har chansen att påverka föräldrarna och även samma tvärt om. (Fia)

Det är en stor skillnad mellan de sätt som lärarna ser på kommunikation. Leif ser kommunikationen mellan två människor som en tvåvägskommunikation där diskussioner leder fram till en produkt:

Och kommunikationen är när man har en sändare och en mottagare. Det ska återkopplas hela tiden och då är det viktigt att kommunikationen blir rätt. (Leif)

Lisa ser kommunikation som ett samtal mellan två människor och lyfter inte fram kommunikation som ett ord med en egen betydelse: Hon belyser, till skillnad från Leif, att kommunikation även sker i skriftligt form:

Jo, för mig är kommunikation och samtal samma sak och samtal har jag ju med hemmet hela tiden både skriftligt och muntligt. (Lisa)

Rudolf belyser kommunikation som att det behövs en sändare och mottagare för att det ska vara en kommunikation mellan två människor. I detta förlopp ska även sändaren och mottagaren skiftas om att föra ordet, så det blir en tvåvägskommunikation:

För mig betyder det att man har en sändare och en mottagare. Där hemmet och skolan turas om att ta de olika rollerna. (Rudolf)

Karin ser kommunikationen mellan skola och hem som ett samtal mellan dessa båda parter där de diskuterar olika saker:

Kommunikationen för mig är dialogen/samtalet mellan hemmet och skolan när det kommuniceras om olika saker. (Karin)

Synen på vad kommunikation innebär skiljer sig hos de intervjuade. En uppfattning är att kommunikation mest handlar om ett samtal mellan två människor, samtal jämförs där med kommunikation. Enligt den andra uppfattningen innebär kommunikation något djupare. Något som utgör grunden för samverkan där föräldrarna och lärarna kan föra en öppen dialog samt förändra saker för eleven/barnet. Kommunikationen beskrivs som ett samspel mellan en sändare och en mottagare av flera i undersökningsgruppen. Vilket förmedlar en större förståelse hur begreppet kommunikation upplevas av de olika personerna i undersökningsgruppen. Ordet kommunikation jämförs ofta av de intervjuade som samtal mellan två människor. Rudolf beskriver också vikten av en tvåvägskommunikation där båda parterna får turas om att föra dialogen.

4.6 Förhållningssätt och problem i kommunikation

Fia säger att det är viktigt att ha ett öppet förhållningssätt i kommunikationen. Parterna ska inte undanhålla detaljer för varandra om eleven/barnet utan berätta allt så att båda får rätt bild av hur eleven är:

Det viktigaste är kommunikation öppen så att föräldrarna får reda på vad läraren har för bild av deras eget barn. Det får inte vara så om det hänt någonting på skolgården, man ska definitivt inte hålla tyst om det och definitivt inte lindra in det. (Fia)

Frans belyser vikten av att ha ett ödmjukt förhållningssätt gentemot sitt barns lärare och att lyssna på vad läraren har att säga om barnet. Han förväntar sig också att läraren ska ha samma förhållningssätt gentemot honom:

Det är ändå viktigt att jag lyssnar på läraren och att jag är ödmjuk mot det som läraren säger till mig. Jag förväntar mig samma sak av läraren att hon lyssnar på vad jag har att säga. (Frans)

Ett problem som kan uppstå är att det inte blir öppen kommunikation. Frans känner ibland att detta uppkommer då han bara får lyssna och inte får någon inbjudan att delta i samtalet. Då blir det en envägskommunikation:

Att kommunikationen den är öppen. Att jag kan samtala på ett bra sätt med läraren. Ändå känns det nästan som att lärarna pratar och att jag som förälder bara ska lyssna i vissa lägen. (Frans)

Även Fia ser ett problem om det inte sker en tvåvägskommunikation. Hon tycker att då lärarna inte har tid så pratar endast de. Detta resulterar i att Fia känner sig utanför kommunikationen samt det som bestäms och det som diskuteras i den. Hon uppskattar också att andra föräldrar känner samma sak som henne:

Jag tror inte att (nu ska jag ge mig ut på högt vatten) högst 1 av 10 föräldrar är nöjda med den kommunikation som finns mellan lärare och föräldrarna. Därför lärarna har inte tid och då pratar bara de hela tiden, de har inte tid att lyssna på vad jag har att säga som förälder. (Fia)

Leif belyser att det finns en viss maktaspekt som spelar in i hur förhållningssättet blir i kommunikationen mellan föräldern och läraren. Leif anser att lärare ska utnyttja sin makt på rätt sätt. Det är en balansgång där det krävs mycket av läraren för att anpassa sig till just den föräldern som läraren för en dialog med:

Jag tycker fortfarande det är viktigt att man är lärare så att man inte blir för personlig mot föräldrarna. Samtidigt får man inte bli en översittare. (Leif)

Lisa lägger vikten i sin kommunikation på att hon alltid ska vara öppen i sitt förhållningssätt mot föräldern, även om sanningen ibland kan göra att föräldrarna reagerar olika starkt:

Jag tycker att man kan prata med föräldrarna om allt, även om föräldrarna reagerar olika men det är något som man får tackla olika för jag tror på en öppen dialog. (Lisa)

För att få ett öppet förhållningssätt och en bra kommunikation så krävs det enligt Lisa en bra relation mellan parterna:

För att jag ska kunna kommunicera öppet med föräldern så krävs det ju att vi har en bra relation till varandra. (Lisa)

Lisa anser att hon inte kan få en bra relation med alla föräldrar och då uteblir det öppna förhållningssättet som hon är beroende av:

Jag skulle vilja uppfatta relationen som generellt god, man får också se sanningen i vitögat du kan inte komma lika bra överens med alla föräldrar vissa har inte samma syn på skolan och lärande som jag har (Lisa)

I kommunikation kan det som sägs uppfattas olika beroende på vem som lyssnar. Leif påpekar detta: "Så att sändaren säger en sak och mottagaren tar emot det som något helt annat." På detta sätt kan lätt missförstånd uppstå, det är därför viktigt med en tvåvägskommunikation så att sändaren och mottagaren direkt kan få svar eller ge respons.

Ibland vill inte alla parter i en kommunikation ta sitt ansvar för att det ska bli en tvåvägskommunikation. Lisa upplever detta som väldigt jobbigt då hon ska fatta beslut för eleven om föräldern inte deltar i kommunikationen. Det blir en envägskommunikation:

Tyvärr så sker responsen olika från föräldrarna, hur ofta händer det inte att jag inte får något svar från föräldrarna. Det känns nästan som om föräldrarna vill att jag ska ta hand om deras barn, de svarar ju inte alls på mina frågor eller kommer med förslag. Jag får bestämma allt! (Lisa)

Förhållningssätten för en bra kommunikation enligt Rudolf innefattar öppenhet, ärlighet och att parterna i en kommunikation berättar allt relevant för varandra. Detta kommer enligt honom leda till att kommunikationen fungerar bra och att det inte uppstår några missförstånd mellan sändaren och mottagaren:

Därför måste kommunikationen vara rak och öppen i alla lägen. Det är viktigt att man måste kunna samtala med varandra så det inte uppstår problem. Är alla parter bara ärliga och berättar allt så kommer kommunikationen att fungera bra (Rudolf)

Rudolf nämner också hur viktigt det är att båda deltagarna i en kommunikation får lika mycket tid och utrymme så de får svara och ge respons. Annars så kan de uppstå missförstånd mellan sändaren och mottagaren

Får en av parterna i kommunikationen inte svara så kan det uppstå missförstånd alla måste få lika stor del i kommunikationen. (Rudolf)

Karin nämner också hur viktigt det är att ha ett rakt och öppet förhållningssätt mellan läraren och hemmet, att visa barnet/eleven att kontakten finns så att han/hon inte kan spela ut hemmet eller skolan mot varandra:

Jag tror att det är viktigt att både föräldrarna och skolan är öppna i sin kommunikation med varandra. Då märker också barnet att föräldrarna pratar om allt och kan inte som jag sa tidigare spela ut läraren mot föräldern. (Karin)

Problemet som ibland uppstår i skolan, enligt Karin, är att föräldrarna och lärarna skäms för att berätta vissa saker för varandra. Då försvinner den öppna kommunikationen som ska gynna samverkan och det uppkommer missförstånd mellan sändaren och mottagaren:

Tyvärr som jag nämnde tidigare så tycker väl jag att kommunikationen inte är så rak och öppen som den kanske borde vara, vilket hämmar samverkan. Jag känner nästan att föräldrarna och lärarna skäms lite ibland för att berätta sanningen i alla lägen. (Karin)

Samtliga som vi intervjuat anser att kommunikation är viktig och tycker att de måste vara öppna i sitt förhållningssätt för att samverkan ska fungera. Det ses som oerhört viktigt att berätta allt för varandra så att inte problem och missförstånd ska uppkomma. Fast båda parterna anser att de är öppna i sitt förhållningssätt mot varandra så kan det ändå inträffa att föräldern och läraren inte förstår varandra: Lisa och Fia missförstår varandra i kommunikationen. Sändarens förhållningssätt är skapat med ett gott syfte men uppfattas av mottagaren som ett negativt förhållningssätt. Resultatet blev i detta fall att Lisa tyckte att Fia inte brydde sig om sitt barn då hon inte var delaktig i samtalet. Fia tyckte istället att Lisa bara pratade utan att låta samtalet bli en tvåvägskommunikation, hon fick inte möjligheten att uttrycka sig. Det kan också vara så som Leif säger att sändaren och mottagaren inte förstår varandra på ett fullkomligt sätt. Det som sägs av sändaren behöver inte betyda samma för mottagaren. Relationen som finns mellan föräldrarna och lärarna kan ibland skapa problem.

Om det inte finns en god relation mellan föräldrarna och läraren så blir kommunikationen lidande enligt undersökningsgruppen. Trots medvetenheten att kommunikationen måste vara öppen så anser Karin att föräldrarna och lärarna inte berättar allt för varandra. Detta beror på, enligt henne, att föräldrarna skäms för att berätta känsliga men ändå viktiga saker om eleven/barnet. Vilket gör att kommunikationen inte förblir öppen. Leif använder sig av sin maktaspekt som lärare i vissa situationer, men ser att det kan finnas ett problem i detta förhållningssätt. Om någon får för stor makt i kommunikationen så har den övertaget i dialogen och tar för stor plats. Tar en av parterna för stor plats så anser Rudolf att det uppkommer ett missförstånd i kommunikationen.

4.7 Sammanfattning av resultat

Undersökningen av hur läroplanen uppfattades och användes visar att lärarna använde sig av den som ett stöd i sitt arbete, men även som ett stöd i samverkan. Det framkom trots detta att styrdokumentet användes med en inställning som ett måste mer än som en hjälp. Lärarna menade att Lpo 94 är något som ska följas men att det inte gick i alla situationer, då samverkan varierar beroende på förälder och hur de samverkar. Det framkom en viss osäkerhet och misstro till Lpo 94 hos föräldrarna men även bland lärarna när de beskrev den. Kontakten och allvaret hos föräldrarna för styrdokumentet slutade vid att de litade på att lärarna skulle följa den. Ändå tyckte de att det är bra att den fanns.

Samverkan beskrevs som något positivt som vid första tanken framhölls som fungerande. Lärarna menade att de utnyttjade samverkan för att arbeta med föräldrarna och nå gemensamma mål för deras barn. Enligt föräldrarna var det viktigt att de fick reda på vad som hände deras barn i skolan och lärarna påpekade hur viktigt det var att de fick information från hemmet.

Problemen inom samverkan grundade sig i de relationer föräldrarna hade med lärarna. Föräldrarna kände vid vissa tillfällen att de inte fick den raka och öppna dialog som behövdes för att de själv skulle kunna ha en öppen dialog med läraren. Ändå belyste lärarna vikten av hur viktigt det var att ha en sådan dialog. Inom samverkan uppkom det för föräldrarna en känsla att de ibland kände sig bortglömda, då de barn som har problem och deras föräldrar tog ett större utrymme från läraren. Dessa föräldrar saknade den positiva dialogen. Att de fick höra saker som att det gått bra för deras barn och inte bara att läraren kontaktar dem när det

uppstått ett problem. Även Karin styrkte att samverkan borde ske oftare och med ett positivt innehåll.

Föräldrarna ville även känna en större närhet till skolan, de ville vara med och se vad som hände med egna ögon och inte bara höra det som läraren och deras barn beskrev från olika skolsituationer. Då får de en inblick i deras barns skolgång. Samma intresse visades inte av lärarna eftersom de inte nämnde något om hembesök i intervjuerna. Relevansen för att samverkan skulle vara en öppen relation mellan skola och hem beskrevs också i undersökningen. Lärarna och föräldrarna ville inte att eleverna skulle spela ut skolan och hemmet mot varandra. Det framkom också att Rudolf ansåg att lärare måste anpassa sig för att bemöta hemmet i samverkan.

De samverkansformer där lärarna och föräldrarna träffas sågs som de mest uppskattade, till exempel utvecklingssamtal och föräldramöte. Alla parter ansåg att det var lättare och mer tydligt när de träffade personen som de skulle samverka med och då de fick direkta svar. Problemet att anordna fler möten mellan parterna grundade sig i tidsbrist hos lärarna men det visade sig att föräldrarna inte ville ha mer tidsutrymmen utan bara att lärarna skulle utveckla den dagliga samverkan, till exempel när föräldrarna hämtar sina barn.

I kommunikationen så kunde det uppstå missförstånd då mottagaren i samtalet kände att den inte fick det utrymme som krävdes för att ställa motfrågor och förstå informationen. Detta missförstånd skedde också i den mest använda samverkansformen, den skriftliga. Här uppfattades det som ännu svårare för hemmet att ge en direkt respons. Kommunikationen sågs som något viktigt av samtliga, men det fanns en indelning där vissa såg på kommunikation ur ett djupare perspektiv medan de andra bara såg kommunikationen som ett samtal. De som såg kommunikationen som ett samtal beskrev också att de i vissa situationer inte var helt öppna i sin dialog, i samverkan mellan skola och hem. Relationen sågs också som en viktig aspekt då den innefattades som en del för att kommunikationen skulle fungera. Det framkom att en bra relation ger en öppen kommunikation, som i sin tur ger en bra samverkan. Om en av dessa bitar faller bort ansåg Rudolf att det kan uppkomma missförstånd.

5 Diskussion

Syftet med arbetet var att ta reda på vilken uppfattning skola och hem har om hur samverkan fungerar? Därför var det viktigt att ta reda på om samverkan uppfattas som något positivt eller negativt och vad parterna vinner på att samverka med varandra. Våra tidigare erfarenheter av samverkan är att den skapar fördelar för samtliga parter som är inblandade, eftersom de strävar mot ett gemensamt mål. Det står även i litteraturen att samverkan innebär att nå gemensamma mål och syften med hemmet: "Samverkan är alltså medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte." (Danemark 2000, s.15). Som exempelvis elevens utveckling och att motverka problem så som mobbning. Analysen av undersökningen pekar på att föräldrar och lärare ser samverkan som ett redskap vilket kan skapa förutsättningar för eleven. Vi anser att om lärarna och föräldrarna har insyn i barnets skolmiljö och hemmiljö så kommer en god samverkan att råda. Säljö (2000) beskriver detta som den primära (hemmet) och sekundära socialisationen (skolan) där han säger att läraren måste få information av föräldrarna för att förstå elevens uppväxt och hemmiljö. Får läraren denna inblick så vet den hur eleven mår, vad eleven gör på sin fritid, vilka kompisar den umgås med och relationen i familjen.

Som diskuterats tidigare så spelar intresset och engagemanget för elevens/barnet hem och skolmiljö en stor roll för att samverkan skall fungera. Det finns även andra grundläggande faktorer som spelar in för att en samverkan ska fungera. Dessa är enligt litteraturdelen: styrdokumentet, samverkansformerna och kommunikationens betydelse i samverkan. Även resultatet av intervjuerna visar att dessa punkter är det essentiella för att få en fungerande samverkan.

Styrdokumentet

Den första grundläggande faktorn som vi valt att diskutera är styrdokumentet. Lpo 94 är lärarnas, elevernas och föräldrarnas stöd i dagens samverkan. Den främjar samarbetet mellan skola och hem genom att ge direktiv för samverkan. Tack vare styrdokumentet så kan inte föräldrar och lärare undvika samverkan som de gjorde innan Lgr 62 (1960). I den kom för första gången, enligt lag, att lärarna skulle främja samverkan mellan skola och hem: "en samverkan mellan hem och skola i syfte att skapa gynnsamma förutsättningar för de ungas

fostran framstår alltmer som nödvändig.” (s. 25). Lärarna i undersökningen anser att Lpo 94 skall följas, men de förstår inte betydelsen som styrdokumentet har för att samverkan ska fungera. De tycker också att föräldrarna inte har en tillräcklig insikt i styrdokumentens innehåll, vilket vi instämmer i när vi analyserat intervjuerna: ” Även om alla föräldrar nog inte vet vad Lpo 94 handlar om så vet nog inte vad de ska kräva av oss heller. Därför vet jag inte om de bryr sig om vi följer den eller inte”. (Lisa). Om lärarna inte följer styrdokumentet så tappar de det stödet till det de gör om de blir ifrågasatta. Om föräldrarna inte har insikt i styrdokumentet så vet de inte att deras barn får den skolgång och den hjälp som de har rätt till. Om de haft en djupare insikt i hur samverkan fungerade förr, utan styrdokumentet, så anser vi att de hade tagit Lpo 94 mer på allvar och fått en större förståelse för vad den kan hjälpa dem med. Båda parterna förlorar på föräldrarnas okunskap om styrdokumentets innehåll. Kan föräldrarna Lpo 94 så kan dom i en större utsträckning påverka och utveckla den nuvarande samverkan. Följs Lpo 94 så måste samverkan ske. Därför är styrdokumentet en av grunderna i samverkan som krävs för att den ska fungera.

Olika samverkansformer

Som diskuterats tidigare så spelar styrdokumentet en stor roll för att samverkan skall fungera, men den säger också att lärarna ska använda sig av olika samverkansformer för att främja samverkan.

Det finns olika samverkansformer (som presenterats i litteraturdelen) för olika situationer, som passar mer eller mindre bra för dess användande. Eftersom alla personer är olika så uppfylls deras behov olika. Beroende på vilken ställning personen har i samverkansgruppen (förälder, lärare, rektor, kurator) föredras en speciell form av samverkan utifrån vilken som är mest lämplig och mest givande för situationen. Det är därför väldigt komplicerat att utforma en modell så att alla samverkansformer utnyttjas rätt: ”Skolan är därför ett kraftfullt socialt fenomen som bygger på invecklade former av samverkan mellan människor” (Säljö, 2000). Vissa situationer kräver en personlig sammankomst mellan parterna så de kan föra en dialog och få direkt respons på sina frågor och svar. De samverkansformer som användes mest frekvent enligt intervjuerna var utvecklingssamtal, föräldramöten, skriftliga kontakter och telefonkontakt. Det framkom i undersökningen att de samverkansformer då föräldrarna och lärarna träffas kan ansågs som mest givande för båda parter då en direkt dialog förs. Exempel på sådana är utvecklingssamtal och föräldramöten:

Föräldramötet fungerar bra, här får de ju träffa mig i egen person, där dom kan få uttrycka sina önskemål och frågor i en vuxen diskussion och där föräldrarna kan fatta demokratiska beslut tillsammans. Även utvecklingssamtalen fungerar utmärkt. Under ett kort tid kan man diskutera elevens utveckling med föräldern och se dess framsteg och dom problem som eleven eventuellt kan ha. (Lisa)

Vi anser också att de samverkansformer då föräldrarna och lärarna, under möte, för en direkt kommunikation med varandra är de som är mest givande. Med stöd av Säljö (2000) så styrks påståendet. Säljö menar att när två parter träffas och diskuterar så är detta den samverkansform som främjar utveckling mest. Han säger även att människan är genuint kommunikativ, vilket förklarar att lärarna och föräldrarna vill träffa varandra för att utveckla sina gemensamma mål. Säljö säger också att genom kontakt mellan två parter så skapas sociokulturella resurser som förs vidare. Därför är det viktigt att ha olika samverkansformer för att informationen ska förmedlas mellan skola och hem. Intervjuerna visar att vissa samverkansformer är mer givande än andra. Ändå är det viktigt att ha en bra blandning för att samverkan ska fungera. Det finns nämligen inte tid för att träffa föräldrarna hela tiden enligt undersökningsgruppen, då blir andra samverkansformer så som telefonkontakt och skriftlig kontakt ett måste för att samverkan ska fungera. Det är som Karin säger: ”En blandning av alla samverkansformer är det som behövs för att samverkan ska fungera.”

Kommunikation

I de olika samverkansformerna så sker det ständigt en kommunikation mellan de parter som samverkar med varandra. Men är den inte rak och öppen så kan det uppstå problem:

Därför måste kommunikationen vara rak och öppen i alla lägen. Det är viktigt att man måste kunna samtala med varandra så det inte uppstår problem. Är alla parter bara ärliga och berättar allt så kommer kommunikationen att fungera bra (Rudolf)

Vi anser att en fungerande kommunikation är en av grunderna för att samverkan fylla sin funktion, om lärare och föräldrar inte alltid kan kommunicera så uppstår det missförstånd. Anledningen till att det kan ske missförstånd i en kommunikationsprocess är enligt Maltén (1995) ett *filter* som består av fördomar, förutfattade meningar om motparten, skuld känslor och det försvar som kanske finns gentemot motparten. I *filtret* kan det även finnas en viss sinnesstämning eller någon incident som också påverkar samtalet. Detta kallas för kognition det vill säga hur vi tar in och tolkar information. Vi ser betydelsen av att de som samverkar befinner sig på samma våglängd så att dessa missförstånd reduceras. Maltén (1995) styrker vårt tankesätt då han menar att det i samspelet mellan människor sker en ständig

kommunikation. När det gäller samverkan mellan skola och hem så är det viktigt att sändaren och mottagaren i dialogen har samma våglängd för att en bra samverkan ska uppstå (Maltén,1995). Därför är kommunikationen viktig i samverkan. Undersökningsgruppen anser också att kommunikationen är en viktig del i samverkan eftersom de kan påverka varandra: ”Kommunikation är en öppen dialog. Att både läraren har chansen att påverka föräldrarna och även samma tvärt om.” (Fia). Att ha en öppen dialog och ett lämpligt förhållningssätt i en kommunikation är två av grunderna för att den skall fungera. Med ett lämpligt förhållningssätt så menas att ingen utav parterna får ta för stor del i kommunikationen. Enligt undersökningen så tycker lärarna att det är viktigt att de har ett professionellt förhållningssätt mot föräldern men ändå inte att lärarrollen utnyttjas som en maktaspekt. Leif säger följande i intervjun: ”Jag tycker fortfarande det är viktigt att man är lärare så att man inte blir för personlig mot föräldrarna. Samtidigt får man inte bli en översittare”. Det finns också andra viktiga faktorer förutom maktaspekten. Vi anser att det behövs tillit, förtroende och att sändaren och mottagaren befinner sig på samma våglängd för att en kommunikationsprocess ska fungera. Säljö (2000) påstår också detta och menar att om dessa bitar inte existerar blir kommunikationen bara ett tomt dokument som skickas mellan två personer. Då är det inget samspel, samtal eller kommunikation och då blir föräldrarna, läraren och eleven lidande. Vi anser att om man har dessa grunder så ger det en bra kommunikation, och då också en bra samverkan.

Problem i samverkan

Ovan diskuteras de grunder som är det essentiella för att samverkan ska fungera. resultatet av intervjuerna visar att det finns grunder som måste förbättras och utvecklas för att det inte ska uppstå problem i samverkan mellan skola och hem.

Det första problemet är att föräldrarna inte dyker upp till vissa samverkansformer, att de inte deltar. I intervjun med Rudolf så nämner han också problemet: ”Vi har olika varianter på föräldrarna här. Men däremot så kan vi se att vi har svårt att få hit vissa föräldrar.”. Rudolf nämner också vikten i att skolan ska utarbeta en modell som gör att föräldrarna kommer till exempelvis föräldramötet. Med hjälp av litteraturen så framkom att den modell som skolan behöver är att skapa ett bättre första möte med föräldrarna. Läraren har ett stort ansvar i detta eftersom det är han/hon som ska få föräldrarna att känna tillit för samverkansformen och att de ska trivas. Vi anser att de föräldrar som inte dyker upp till de olika samverkansformerna inte trivs på exempelvis föräldramötet och att de inte känner tillit för situationen. Flising,

Fredriksson & Lund (1996) styrker våra tankar: Om olika individer ska trivas, samt känna tillit för situationen så krävs det en lärare som skapar de förutsättningar som gör att alla föräldrar vill och kan delta på ett meningsfullt sätt i samverkansformen.

Ett annat problem i användningen utav samverkansformerna är den tidspress som lärarna belyser: ”Utvecklingssamtalen borde ju ha varit oftare men tyvärr räcker inte tiden till, därför blir det så att jag skickar mycket skriftlig information fast den inte är det bästa sättet att informera föräldrarna på.” (Lisa). Tidspressen gör att lärarna måste använda sig av samverkansformer som inte alltid är fungerar och är lämpliga i alla lägen. Exempel på sådana enligt oss är den skriftliga kommunikationen och telefonkontakt. Den skriftliga kan generera missförstånd eftersom den är en envägskommunikation där föräldrarna eller lärarna inte kan få direkt respons på innehållet. Telefonkontaktens svaghet är att det lätt kan bli missförstånd då parterna inte kan uttrycka sig mer än med tonfall och meningar. Telefonkontakt vars syfte primärt är informativ passar inte in då en handlingsplan skall utvecklas eller mobbningsfall lösas. Då måste läraren veta vilken annan samverkansform som ska användas. Enligt oss är alltså tidspressen en av de största faktorerna till att samverkan inte fungerar fullständigt. Den samverkansform som väljs beror på hur mycket tid som finns, istället för att välja en mera tidskrävande som är mer lämplig för situationen.

I undersökningen finns det en brist i kommunikationen mellan lärarna och föräldrarna. Lärarna lyssnar inte på föräldrarna: ”Därför lärarna har inte tid och då pratar bara de hela tiden, de har inte tid att lyssna på vad jag har att säga som förälder.” (Fia). Ett exempel på att de inte kommunicerar är att lärarna anser att de skulle vilja ha fler utvecklingssamtal. De tycker att denna samverkansform är mest givande för att informera föräldrarna om hur deras barn har det i skolan. Föräldrarna har inte samma uppfattning när det gäller fler utvecklingssamtal, de vill istället att lärarna ska ta mer tid till att samverka när de kommer och hämtar sina barn efter skoldagen. Vi anser att en enkel lösning på detta hade varit att läraren och föräldern pratat med varandra så att läraren fått reda på förälderns önskemål angående vardagliga samtal istället för fler utvecklingssamtal. Då hade tidsbristen för läraren inte längre varit ett problem. Läraren skulle få en större insikt i förälderns och elevens behov genom en öppen kommunikation, medan föräldrarna inte skulle känt sig kränkta. Inger Andersson (2003) kom också fram till att föräldrar känner sig utanför samverkan och att de inte får vara med och bestämma. Hon skriver i sin forskningsrapport *Föräldrarnas möte med skolan* följande:

Ofta handlar det om att föräldrarna upplever sig inte sedda, inte lyssnade på, inte respekterade och inte delaktiga. Föräldrarna beskriver ofta att de känt sig kränkta. Det handlar också ofta om att kommunikationen mellan skolpersonalen och hemmet brister i något avseende. (s. 78)

Karin tycker också att det finns kommunikationssvårigheter mellan föräldrarna och lärarna: ”Jag vet inte var det brister men det känns som om alla lärare och föräldrar inte pratar med varandra. Jag har varit med om flera gånger att jag får reda på saker om eleven av föräldrarna som läraren aldrig fått höra tidigare.” (Karin). Vi anser att lärarna och föräldrarna inte har en öppen dialog eftersom de inte har tillit eller förtroende för varandra. Säljö (2000) påpekar just detta när han säger att tillit och förtroende är grundläggande faktorer i ett samtal. Utan dessa så blir kommunikationen bara ett tomt dokument som skickas mellan två personer då är det inget samspel, samtal eller kommunikation.

Slutligen vill vi belysa att Rudolfs roll framkommer i undersökningen som mycket svag i samverkan mellan skola och hem. Problemet är att han bara ses som ett hjälpmedel då det uppstår större problem. Lärare och föräldrar nämner inte honom annars i intervjuerna. Vi anser därför att Rudolf inte fyller de krav som Lpo 94 enligt lag förespråkar.

5.1 Möjliga frågeställningar inför vidare forskning kring samverkan

- Hur ser skolornas handlingsplaner ut?
- Hur skiljer samverkan mellan skola och hem ur ett globalt perspektiv mot den samverkan som finns i Sverige?
- Hur kan föräldrarna integreras i skolans arbete?
- Hur ser en bra samverkansplan ut?

6 Sammanfattning

Samverkan mellan skola och hem uppfattas som något positivt. Samverkan är att föräldrarna, läraren och eleven utför målinriktade samverkansformer för att främja elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling. Lärarna och föräldrarna är tvungna att samverka för att de ska informera varandra för att få en helhetsbild av eleven, både i skola och i hem. Samverkan är också ett sätt för att finna lösningar på de svårigheter som eleven kan stöta på under sin skolgång. Det är viktigt att samma regler och normer följs i skola och hem, samverkan skapar dessa gemensamma riktlinjer för elevens sociala förhållningssätt.

För att uppnå en fungerande samverkan så krävs det att vissa grundläggande faktorer uppfylls. Faktorerna är att följa styrdokumentet, att utöva rätt samverkansform till rätt situation och att ha en bra kommunikation.

Det var viktigt för oss att ta reda på om samverkan mellan skola och hem hade dessa grundläggande faktorer, därför utgås det från följande forskningsfråga:

- Vilken uppfattning har skola och hem om hur samverkan fungerar?

Forskningsfrågan skapades utifrån underlaget i litteraturen och styrdokumentet gällande samverkan mellan skola och hem. Detta låg som underlag för intervjufrågor. Intervjufrågorna gjordes så objektiva som möjligt för att undvika att leda intervjupersonernas svar. Två lärare, två föräldrar intervjuades för att se hur samverkan fungerar dem emellan. Eftersom rektorer och kuratorer ofta kommer i kontakt med samverkan mellan hem och skola är det viktigt att få deras synpunkter i undersökningen.

Då de erhållna svaren sammanställts från intervjuerna så analyserades dessa och jämfördes med litteraturdelen samt våra egna tankar kring undersökningen.

De intervjuade har förstått relevansen i hur viktig samverkan är. Deras generella uppfattning är att samverkan fungerar bra. Men den grundar sig i svaga kunskaper om hur samverkan skulle kunna utvecklas, användas och åtgärdas i det befintliga samarbetet som redan finns mellan skola och hem. Visst följs Lpo 94: s mål gällande samverkan men styrdokumentet innehåller många fria tolkningar och kan därför utnyttjas olika.

Referenser

Adelswärd, V. Evaldsson, A. Reimers, E. (1997). *Samtal mellan hem och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, I. (2003). *Föräldrars möte med skolan*. Institutionen för individ, omvärld och lärande/Forskning nr 15. Stockholm: Lärarhögskolan Stockholm.

Aronsson, G. Karlsson, J Ch. (2001). *Tillitens ansikten*. Lund: Studentlitteratur.

Buckhøj-Lago, L. (2000). *Utvecklingssamtal*. Göteborg: Förlagshuset Gothia AB.

Buckhøj-Bohman, L. (1995). *Utvecklingssamtal i skolan*. Stockholm: Fortbildning AB.

Danemark, B. (2000). *Samverkan - Himmel eller helvete?*. Växjö: Grafiska punkten AB.

Estmer, B. (1973). *Vem ska bestämma i skolan. Handbok i demokrati vid skolor och universitet*. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Flising, L. Fredriksson, G. Lund, K. (1996). *Föräldrakontakt*. Stockholm: Informationsförlaget.

Kungliga skolöverstyrelsens skriftserie 60, 1960. *Läroplan för grundskolan*. (Lgr 62) Stockholm: Emil Kihlströms Tryckeri AB.

Kärby, G. Flising, L. (1983). *Föräldrarna och skolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

Locus (Tidskrift för forskning om barn och ungdomar) nr 1, 2003. Stockholm: Elanders Gotab.

Lgr 69 (1969). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Svenska Utbildningsförlaget AB.

Maltén, A. (1995). *Lärarkompetens*. Lund: Studentlitteratur.

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, L. Hultman, H. Rosell, J-Å. Gottschalck, J. Birkum-Petersen, H & Rasmussen, C. (1999). *Att bygga broar - Samarbete mellan hem och skola*. Kristianstad: Högskolan, centrum för kompetensutveckling.

Patel, R. Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Skolöverstyrelsen. (1984). *Barnen, föräldrarna och skolan*. Stockholm: Allmänna förlaget.

Skolöverstyrelsen. (1980). *Lgr 80, Läroplan för grundskolan. Allmän del*. Södertälje: Liber UtbildningsFörlaget.

Sverne, T. (1992). *Skolan och föräldrarna. Ett gemensamt ansvar för barn*. Göteborg: Förlagshuset Gothia.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Utbildningsdepartementet (1998) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Lpo 94. Stockholm: CE Fritzes AB.

Bilagor

Bilaga 1

Skolans värdegrund och uppdrag

Rättigheter och skyldigheter

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar (1 kap. 2 §). Skolan skall präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Den enskilda skolans utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

Normer och värden

Riktlinjer

Läraren skall

- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

Skola och hem

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan skall

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren skall

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet.

Bedömning och betyg

Riktlinjer

Läraren skall

- genom utvecklingssamtal främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov och

Rektors ansvar

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att:

- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
- formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,

Bilaga 2

Intervjufrågor

Vad tycker du om samverkan mellan hemmet och skolan?

Vad är det viktigaste för att få en fungerande samverkan?

Vilka samverkansformer tycker du fungerar? Varför?

Vilken samverkansform är mest givande för dig? Varför?

Vilka samverkansformer har du varit i kontakt med?

Vad kan förbättras i den samverkan som råder mellan hem och skola?

Hur är din relation till läraren?

Kan du prata om allt som gäller eleven med föräldrarna? Varför/varför inte?

Vet du vad styrdokumentet (Lpo 94) säger om samverkan mellan skolan och hemmet?
Varför? Varför inte? (Ej: Rektor/Kurator)

Varför är det viktigt att veta vad styrdokumentet säger om samverkan?

Hur viktig är kommunikationen i samtalet mellan hem och skola?

Vad innebär ordet kommunikation om man ser till samtalen mellan hem och skola?